

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
"WOM" w Częstochowie

KWARTALNIK NAUCZYCIELSKI

Rocznik: 2002, Miesiąc: 09

01: MOJE DOŚWIADCZENIA W OCENIANIU UCZNIÓW KLAS I - III W ŚWIETLE ZREFORMOWANEJ SZKOŁY

Autor: *Bożena Czaja nauczycielka Szkoły Podstawowej nr 1 w Krzepicach*

02: DIE ERWEITERUNG DER EUROPÄISCHEN UNION

Autor: *Agata Dobrzyńska*

Zespół Szkół Samochodowo - Budowlanych w Częstochowie

03: Debaty w nauczaniu języka obcego

Autor: *Agnieszka Frej*

04: Słowniczek rosyjsko-polski do "Innego świata" Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (część I)

Autor: *Małgorzata Łyzińska - mgr filologii polskiej, mgr filologii rosyjskiej, nauczyciel w Zespole Szkół Gastronomicznych w Częstochowie, tłumacz przysięgły języka rosyjskiego*

05: Zanieczyszczenia wód

Autor: *Mgr Elwira Majchrzak nauczycielka przyrody w Szkole Podstawowej nr 34 w Częstochowie.*

06: Zanieczyszczenia gleby, odpady

Autor: *Mgr Elwira Majchrzak nauczycielka przyrody w Szkole Podstawowej nr 34 w Częstochowie.*

07: Współpraca z rodzicami w zakresie rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego umysłowo i ruchowo - z doświadczeń nauczyciela szkoły życia.

Autor: *Olga Matyszczak*

Zespół Szkół Specjalnych Nr 45, Częstochowa

08: FORMY AKTYWNOŚCI W NAUCZANIU JĘZYKA ANGIELSKIEGO DZIECI W MŁODSZYM WIEKU SZKOLNYM

Autor: *Halina Mzyk, magister nauczania początkowego, egzamin licencjacki z filologii angielskiej-lipiec 2002*

09: Wprowadzenie zmiany obchodów Dnia Dziecka

Autor: *Dorota Pawełak*

dyrektor Szkoły Podstawowej w Zwierzyńcu I

10: "O Unii wiemy wszystko" - GRECJA - Scenariusz inscenizacji

Autor: *Dorota Pawełak*

Szkoła Podstawowa Zwierzyniec I

11: W poszukiwaniu "zapomnianych" słów. Ćwiczenia leksykalne.

Autor: *mgr Katarzyna Ryszka - nauczyciel języka polskiego i języka rosyjskiego w Zespole Szkół Spożywczo-Uługowych w Tychach.*

12: MŁODZIEŻ INTERNACKA W PRZEDSZKOLU

Autor: *mgr Atena Wróbel*

wychowawca w Internacie Zespołu Szkół im. Gen. Wł. Andersa w Częstochowie

13: METODA PROJEKTU - Edukacja zintegrowana kl. III

Autor: *mgr Renata Ziębacz SP nr 35 w Częstochowie.*

01: MOJE DOŚWIADCZENIA W OCENIANIU UCZNIÓW KLAS I - III W ŚWIETLE ZREFORMOWANEJ SZKOŁY

Autor: *Bożena Czaja nauczycielka Szkoły Podstawowej nr 1 w Krzepicach*

„Niech się każdy dowie,
I rozpowie w świecie całym,
Że dziecko to także człowiek,
Tyle że jeszcze mały”

(Konwencja Praw Dziecka)

Ocenianie jest procesem niezwykle trudnym i skomplikowanym. Winno opierać się :

- na zbieraniu informacji o dziecku,
- na zbieraniu informacji o jego pracy ,
- wkładanym wysiłku
- diagnozowaniu
- wyciąganiu odpowiednich wniosków
- wystawieniu oceny

By ocena była rzetelna musi spełniać określone funkcje . Powinna zawierać informację , wskazówki do korygowania błędów oraz motywację do dalszej pracy

Na ocenianie w edukacji wczesnoszkolnej składa się wiele elementów . W poniższych rozważaniach spróbuję dokonać analizy wybranych , dokumentów , które pomogą właściwie ocenić ucznia na etapie kształcenia zintegrowanego . Propozycje , które przedstawiam są oparte na bazie własnych doświadczeń .

Prowadząc ocenianie uczniów poddaję szczegółowej analizie :

Album osiągnięć ucznia - jego wygląd , sposób prowadzenia zależy wyłącznie od pomysłu nauczyciela , indywidualnych potrzeb i możliwości dziecka . Proponuję formę teczki - segregatora , w której zawartości znajdować się będą prace plastyczne , listy pochwalne , sprawdziany , testy itp. Aktywność dziecka może być wyrażona w bardzo różny sposób , wobec czego album będzie zawierał różne materiały . Istotne jest , aby każda praca znajdująca się w albumie posiadała datę . Na podstawie analizy znajdujących się w nim prac lepiej poznamy wrażliwość i uzdolnienia swoich uczniów , jego wiedzy i umiejętnościach .

Dzienniczek ucznia - ważną rzeczą w procesie oceniania jest bieżąca informacja o postępach w nauce . Do tego celu wykorzystuję dzienniczek wg własnego pomysłu .

Data	Medal mądrej sowy	Komentarz nauczyciela o postępach w nauce	Podpis nauczyciela i rodzica

Za dzienniczek może służyć zeszyt 16- kartkowy A-5 , w którym zamieszczone są cztery rubryki . Na szczególną uwagę zasługuje druga , gdzie nauczyciel wstawia znaczek „medal mądrej sowy” wraz z zamieszczoną obok słowną informacją . Dzięki takiej formie oceny , uczeń i rodzice mają informację o sukcesach w nauce , jak również wskazówkę jakie umiejętności uczeń musi zdobyć , aby czuł się dobrze w szkole . Ta forma oceny przynosi o dzieciom dużo radości i satysfakcji .

Samoocena - w życiu każdego człowieka refleksja nad własnym działaniem spełnia istotną rolę , często prowadzi do zmian zachowań bądź doskonalenia umiejętności . Planując zajęcia nauczyciel powinien przewidzieć sytuację , w której uczeń będzie miał okazję do dokonania samooceny np. poprzez :

- wypowiedzianie się o swoim zaangażowaniu w pracę zespołu
- określanie samopoczucia po wykonaniu zadania
- ocenianie wytworów działania symbolami

Samoocena wyrabia krytycyzm wobec siebie , własnych działań , zachowań oraz postaw .

Indywidualne karty obserwacji - w których nauczyciel na bieżąco notuje swoje spostrzeżenia o uczniu z zakresu :

- umiejętności zdobytych w toku nauki
- tempa pracy
- aktywności podczas zajęć
- rozwoju emocjonalno - społecznego

Systematycznie prowadzona karta obserwacji będzie przedstawiała zmiany w zachowaniu , rozwoju i postępach edukacyjnych dziecka . Może być podstawą do trafnej diagnozy .

Na bazie dokładnej analizy albumów osiągnięć ucznia , dzienniczek , kart samooceny i indywidualnych kart obserwacji dokonuje się oceny śródrocznej i końcoworocznej . Pierwszą z nich komponuję w postaci listu kierowanego do dziecka , uwzględniającego wskazówki do dalszej pracy , natomiast ocena końcoworoczna jest oceną zawierającą konkretne spostrzeżenia o zdobytych umiejętnościach dziecka .

Porównując ocenę opisową z klasycznym systemem oceniania można powiedzieć , że ocena opisowa ukazuje rodzicom pełny obraz osiągnięć , poziom umiejętności , aktywności i trudności jakie dziecko napotyka w szkole . Ocena opisowa pozwala na uniknięcie podziału dzieci na lepszych i gorszych , pozwala zaakceptować rodzicom w pełni dziecko takim , jakim jest , wyeliminować stres u dzieci i stworzyć szansę dla każdego ucznia .

02: DIE ERWEITERUNG DER EUROPÄISCHEN UNION

Autor: Agata Dobrzyńska

Zespół Szkół Samochodowo - Budowlanych w Częstochowie

Niniejszy artykuł to jeden z pomysłów zrealizowania tematu związanego z Unią Europejską.

Wychodzę z założenia, że uczniowie zapoznali się wcześniej z podstawowymi pojęciami dotyczącymi Unii oraz orientują się ile państw wchodzi w jej skład i jakie są to państwa.

Lekcję proponuję przeprowadzić w klasie III szkoły ponadgimnazjalnej, w której język niemiecki jest pierwszym językiem. Należy przygotować mapki Europy, na których uczniowie wpiszą nazwy tych państw, które należą do Unii Europejskiej.

Nauczyciel w kilku zdaniach przypomina historię EU. Może tutaj zastosować metodę aktywizującą. Na tablicy przypina z jednej strony karteczki z datami: 1951,

1957, 1987, 1991, a po drugiej z hasłami: die Europaeische Gemeinschaft fuer Kohle und Stahl, die Europaeische Wirtschaftsgemeinschaft (EWG), die Europaeische

Atomgesellschaft (EUROTOM), die Einheitliche Europaeische Akte, der Vertrag ueber die Europaeische Union. Zadaniem uczniów jest dopasowanie dat do haseł.

Następnie na foliogramie nauczyciel pokazuje chronologiczne zestawienie o historii Unii Europejskiej

Entstehung der EU

1951: Belgien, Holland, Luxemburg, Italien, Frankreich und Deutschland unterzeichnen den Vertrag über die Gründung der Europäischen Gemeinschaft für Kohle und Stahl (EGKS/Montanunion).

Ziel: Schaffung eines gemeinsamen Marktes für Kohle, Stahl, Eisenerz und Schrott.

1957: Die sechs Staaten der Montanunion gründen in Rom die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft (EWG), die am 1.1.1958 in Kraft tritt.

Ziel: Schaffung eines gemeinsamen Agrar- und Industriemarktes mit dem Ziel der Verschmelzung der nationalen Volkswirtschaften bei freiem Verkehr von Waren, Personen und Dienstleistungen.

Ebenfalls am 1.1.1958 tritt die Europäische Atomgesellschaft (EUROTOM) in Kraft.

Ziel: Kontrolle und Koordination der friedlichen Nutzung der Kernenergie und Kernforschung in den Bereichen Biologie, Medizin, Umweltschutz und Reaktorsicherheit.

1987: Nachdem sechs weitere Staaten (Großbritannien, Dänemark, Irland, Griechenland, Spanien und Portugal) der EG beigetreten sind, tritt am 1.7.1987 die Einheitliche Europäische Akte in Kraft.

Ziel: Die Beteiligung des Europäischen Parlaments an der Gesetzgebung und die Schaffung des Europäischen Binnenmarktes, der seit dem 1.1.1993 besteht.

1991: Vertrag über die Europäische Union (Maastrichter Vertrag), am 1.1.1993 in Kraft getreten.

Ziel: Grundlage für die Vollendung einer Wirtschafts- und Währungsunion bis 1999 sowie einer gemeinsamen Außen- und Sicherheitspolitik und einer Zusammenarbeit in der Innen- und Rechtspolitik.

bis 1999: Die EU umfaßt mittlerweile 15 Staaten. Hinzugekommen sind Schweden, Finland und Österreich.

Präsentację tematu "Die Erweiterung der Europäischen Union" można wykonać w postaci wykładu. Uczniowie powinni robić notatki. Metodą pytań i odpowiedzi nauczyciel sprawdza właściwe zrozumienie tematu. Na foliogramie przedstawić zebrane informacje.

ZEITAFEL:

1987:

- Türkei beantragt den Beitritt zur EG

1989:

- Beginn der Reformbewegung in Mittel- und Osteuropa,

- das Programm Phare zur Unterstützung des politischen und wirtschaftlichen Transformprozesses wird ins Leben gerufen

1990:

- Zypern und Malta stellen Beitrittsanträge

1991-1996:

- Abschluß von "Europa Abkommen",

- Assoziationsanträge mit Polen, Ungarn, Tschechien, der Slowakei, Rumänien, Bulgarien, Lettland, Estland, Litauen und Slowenien

1992:

- die Schweiz beantragt den Beitritt zur EU

21 - 22.6.1993:

- der europäische Rat beschließt, daß die assoziierten MOEL EU-Mitglieder werden - können, sobald sie bestimmte Voraussetzungen - die Kopenhagener Kriterien - erfüllen

1994 - 1996

- die zehn assoziierten MOEL beantragen den Beitritt zur EU

15 - 16.12.1995:

- der Europäische Rat beauftragt die Kommission mit der Prüfung der Beitrittsanträge und der Erstellung des Gesamtdokuments zur Erweiterung,

- geplante Einleitung des Beitrittsprozesses nach sechs Monaten

16 - 17.6.1997:

- Vertrag von Amsterdam: Einigung über ersten institutionelle Reformschritte,

- grundlegende Reform der EU - Organe

16.6.1997:

"Agenda 2000":

- Stellungnahme zu den Beitrittsgesuchen,
- Grundlage einer Erweiterungsstrategie auf drei Ebenen:
 - 1) Europa - Konferenz mit allen Beitrittskandidaten einschließlich der Türkei
 - 2) Erweiterungsrunde unter Einbeziehung aller zehn MOEL und Zypern
 - 3) bilaterale Verhandlungen mit den fünf am weitesten fortgeschrittenen MOEL - Polen, Ungarn, Estland, Tschechien und Slowenien
- sowie Zypern
- 12 - 13.12.1997:
 - Billigung der Erweiterungsstrategie durch den Europäischen Rat
- 12.3.1998:
 - Europa - Konferenz der Staats- und Regierungschefs und der Außenminister der EU - Mitgliedstaaten, der zehn MOEL und Zyperns,
 - die Türkei folgte der Einladung nicht
- 30.3.1998:
 - Eröffnung der Beitrittsprozesse,
 - Festlegung der Prioritäten und der Zwischenziele auf dem Weg zur Mitgliedschaft für die MOEL - "Beitrittspartnerschaften"
- 31.3.1998:
 - Beginn der bilateralen Verhandlungen mit der ersten Gruppe,
 - die Koordinierung der ersten Verhandlungsphase übernimmt ein Task Force der Europäischen Kommission
- 9.1998:
 - Malta serbt die Aufnahme von Verhandlungen mit der EU an.

Po prezentacji nauczyciel dzieli uczniów na grupy 4-osobowe. Zadaniem tych grup jest sformułowanie argumentów za i przeciw przystąpieniu Polski do wspólnoty.

Każda grupa spisuje na karteczkach koloru zielonego argumenty za przystąpieniem Polski do Unii, natomiast na karteczkach koloru żółtego przeciw. Karteczki dobrane kolorami przypięte zostają do tablicy. Mogą być później wykorzystane do następnej lekcji o Unii Europejskiej.

03: Debaty w nauczaniu języka obcego

Autor: Agnieszka Frej

Najważniejszym celem dla nauczyciela języka obcego jest wyrobienie w swoich uczniach communicative efficiency, dzięki której będą mogli użyć języka obcego w różnych sytuacjach życiowych, wymagających od nich zajęcia odpowiedniej postawy. Jednym z najlepszych ćwiczeń językowych w celu uzyskania takich efektów wydają się być debaty. Mogą one być wykorzystane na lekcjach tylko pod pewnymi warunkami. Uczniowie muszą mieć odpowiedni zasób słownictwa i wiadomości gramatycznych, aby ich wypowiedzi były w pełni komunikatywne.

Poniższy artykuł stanowi swego rodzaju zachęcenie i poradę dla nauczycieli języka angielskiego w jaki sposób wykorzystać debaty podczas lekcji. Z debatami zetknęłam się dwa lata temu, kiedy moi koledzy, prowadzący Klub Europejski, zorganizowali debatę na forum szkolnym w języku polskim " Państwo powinno bronić tożsamości narodowej". Idea przeniesienia tego typu debat zaświtała również anglistom i dwie z moich koleżanek zaangażowały się w sprawę tak mocno, że grupa doskonałych debatowiczów uczestniczyła dwukrotnie w ogólnopolskich finałach debat w języku angielskim organizowanych przez towarzystwo Młodzieżowej Przedsiębiorczości im Stefana Batorego. Ja natomiast zajęłam się debatami na gruncie klasowym.

W artykule tym chciałabym przybliżyć debatę według zasad Karla Poppera, stworzoną przez The Open Society, w celu promocji twórczego myślenia, poszanowania tolerancji i poszanowania różnych kultur. Obecnie według danych towarzystwa więcej niż 22 kraje w Europie uczestniczą w programie debat w ojczystym języku lub w języku angielskim. Wspomniana wyżej debata opiera się na pracy dwóch trzyosobowych zespołów, jeden zespół afirmuje tezę (A), drugi ją neguje (N). Do sprawnego przeprowadzenia takiej debaty potrzebny jest zespół trzech sędziów i osoba mierząca czas. Debatę zaczyna popierający tezę, a konkretnie pierwsza osoba tego zespołu, oznaczona jako (A1). W swoim przemówieniu odnosi się ona pozytywnie do tezy, określa wszystkie definicje, którymi członkowie zespołu będą się posługiwać, oraz wymienia główne argumenty dla poparcia tezy. Jej wystąpienie nie powinno przekraczać 6 minut. W tym czasie członkowie drużyny przeciwnej notują wszystkie pytania lub wątpliwości, jakie im się nasuną. Po wystąpieniu A1 ostatni członek grupy negującej (N3) ma 3 minuty na przepytanie A1. Pytania te powinny być tak sformułowane, aby był obaleniem tezy przeciwnika. Następnie swój czas ma pierwsza osoba z grupy negującej tezę (N1). W swoim 6 minutowym wystąpieniu odnosi się negatywnie do tezy, podaje definicje i główne argumenty swego zespołu, aby być przepytaną przez osobę trzecią z grupy afirmującej (A3). Potem następuje tura wystąpień drugich członków drużyn (A2) i (N2). W swoich 5 minutowych mowach podają więcej argumentów i przykładów w celu obalenia lub poparcia tezy. Po swoich mowach A2 jest przepytany przez N1, a N2 przez A1. W końcowym etapie debaty swój 5 minutowy czas mają ostatni członkowie drużyn (A3) i N3, którzy podsumowują argumenty i wystąpienia swoich poprzedników. Tak więc sukces debaty to praca całej drużyny, w której odpowiedni mówcy mają określone role.

W przedstawionym tutaj schemacie debaty czynny udział bierze tylko sześć osób, jednak można ją przeprowadzić na lekcji z całą klasą. Najważniejszą sprawą wtedy do rozwiązania jest physical lay-out of the classroom, w tym celu ustawiamy dwie ławki dla debatujących naprzeciw pozostałych. Uczniowie słuchacze siedzą na swoich miejscach i przysłuchują się. Spokój wzmacnia podział na żeńską i męską grupę debatującą, wtedy dziewczynki kibicują swoim przedstawicielkom, a chłopcy swoim. Po ogłoszeniu werdyktu przez sędziów można poprosić słuchaczy o ich opinie. Z reguły będą to opinie w języku polskim, ponieważ słuchaczami są zwykle uczniowie bojący się używać angielskiego. Należy mieć nadzieję, że z czasem ośmielą się. Ich opinie są dla nauczyciela wyznacznikiem, czy uczniowie wysłuchali i zrozumieli argumenty przedstawione w debacie. Dodatkowym problemem może być poprawianie błędów językowych osób debatujących, ponieważ nie można ingerować i poprawiać ich na bieżąco. Z problemem można poradzić sobie w inny sposób, nauczyciel robi notatki z najbardziej rażącymi błędami i po zakończonej debacie podaje je młodzieży do poprawy na pracę domową.

Podsumowując, zaprezentowany rodzaj debaty jest niezwykle ciekawym doświadczeniem nie tylko dla uczniów, ale też dla nauczyciela. Debatując mówiący przede wszystkim mówią w obcym języku, ale również uczą się myśleć, wyciągać wnioski i pracować w grupie. Ćwiczą nie tylko sprawności językowe, ale również sprawności przydatne w codziennym życiu.

LITERATURA

1. Jeremy Harmer The Practice of English Language Teaching, Longman, New York, 1997
2. Katherine Johnson Karl Popper Debate Handbook, Collective Works
3. Anna Gołębiowska Let's talk, WsiP, Warszawa, 1991, str 17

04: Słowniczek rosyjsko-polski do "Innego świata" Gustawa Herlinga-Grudzińskiego (część I)

Autor: Małgorzata Łyzińska - mgr filologii polskiej, mgr filologii rosyjskiej, nauczyciel w Zespole Szkół Gastronomicznych w Częstochowie, tłumacz przysięgły języka rosyjskiego

"Inny świat" Gustawa Herlinga-Grudzińskiego został wpisany przez autorów "Podstawy programowej kształcenia ogólnego" na listę lektur obowiązkowych. To utwór niewątpliwie ważny dla polskiej literatury. Trudność w jego odbiorze kryje się, chyba zupełnie nieoczekiwanie dla twórców tego pomysłu i samego pisarza, w warstwie językowej tekstu. Prezentując rzeczywistość łagrową, Herling-Grudziński stara się o zachowanie realiów nie tylko opisu, ale i języka. W tym celu często wykorzystuje cytaty z języka rosyjskiego. Autor w miejsce oryginalnej pisowni stosuje zazwyczaj transkrypcję cyrylicy na alfabet łaciński. Dla przeciętnego współczesnego młodego człowieka nie stanowi to, niestety, znaczącego ułatwienia. Jak bowiem czytać i rozumieć tekst nasycony wtrąceniami z języka rosyjskiego, nie znając tego języka?

Konieczność poradzenia sobie z tą sytuacją w praktyce szkolnej zrodziła pomysł napisania słowniczka rosyjsko-polskiego, który został zamieszczony poniżej. Warto zaznaczyć, że przy jego tworzeniu kierowano się kilkoma zasadami:

1. Poszczególne hasła umieszczono w kolejności pojawienia się w utworze, a nie w porządku alfabetycznym; przyporządkowano je kolejnym rozdziałom.
2. Wszystkie wyrazy, wyrażenia, zwroty i frazy zapisano w takiej formie gramatycznej, w jakiej występują one w "Innym świecie", stąd pozorny brak konsekwencji w pisowni wielkiej litery.
3. Hasła występujące wielokrotnie odnotowano tylko przy pierwszym ich pojawieniu się.
4. Zrezygnowano z ujmowania poszczególnych "cytatów" w cudzysłowach.

Dzięki takiemu uszeregowaniu haseł ze słowniczka mogą korzystać także te osoby, które nie miały nigdy kontaktu z językiem rosyjskim i nie znają jego gramatyki.

"Witebsk-Leningrad-Wołogda"

s. 12 Jewrej - Żyd

s. 15 biezprizornych - bezdomnych

urków - przestępców pospolitych po kilkakrotnej recydywie

spiectorgi - specjalne targi

prolesów - proletariatu leśnego

wospitatiel - wychowawca

Riebiata, pojdiom niemnożko pouczitsia. - Chłopcy, pójdziemy się trochę pouczyć.

s. 16 politgramoty - wychowania politycznego

kawecze (kulturalno-wospitatelnaja czast) - wydział kulturalno-wychowawczy

s. 17 artelu - artelu

Grażdanin dieżurnyj, ja imieju k wam wopros. - Obywatelu dyżurny, mam do pana pytanie.

s. 19 Antirieligioznyj Muziej - Muzeum Ateizmu (dosł. Muzeum Antyreligijne)

s. 20 Pieriesyłki - Etapu

walonkach - walonkach

uszankach - czapkach zasłaniających uszy

s. 22 Intourist - nazwa radzieckiego biura podróży zajmującego się obsługą turystów zagranicznych

miełkaja kraża - drobna kradzież

proguł - spóźnienie do pracy, niepojawienie się w niej z błahej przyczyny

chuliganstwo - chuligaństwo

s. 23 Zimnij Dworiec - Pałac Zimowy

bytowikach - przestępcach pospolitych

bieloruszczkach - więźniach politycznych (dosł. o białych, czystych rękach)

blatnych - z marginesu społecznego

łagpunktów - punktów łagrowych

s. 24 imia i otcziestwo - imię i otczeństwo (wyraz nieprzetłumaczalny wprost na język polski, oznacza formę utworzoną od imienia ojca, którą Rosjanie posługują się na co dzień, np. Anna Iwanowna to córka Iwana)

s. 26 rodina - ojczyzna

zaszcziszczat' rodinu - bronić ojczyzny

jenerały - generałowie

s. 27 awiacji - lotnictwa

s. 28 "Prawdy" i "Izwestij" - "Prawdy" i "Wiadomości" (tytuły gazet)

soobszczenija z zapadnogo fronta - doniesienia z frontu zachodniego

s. 31 a to głaza wykolu - bo oczy wykluję

szynel - szynel

"Nocne łowy"

s. 34 proizwoł - określenie rządów więźniów w odrutowanej strefie obozowej od późnego wieczoru do świtu

tridcat' siem - trzydzieści siedem

s. 35 bielyj chleb, sachar i sało - biały chleb, cukier i słonina

uczastków - osad, osiedli

s. 37 nacmenów - mieszkańców środkowej Azji

lesorubów - drwali

za zoną - za strefą obozu

- s. 38 łagiernica - mieszkanca obozu
s. 39 użasno skucznoje - strasznie nudne
łazarieta - lazaretu, szpitala obozowego
cyngotnoje pitanije - pożywienie leczące skorbut
s. 40 lekpom - pomocnik (asystent) lekarza
Tatiana Pawłowna, każetsia sierioznyj słuczaj. - Tatiano Pawłowna, zdaje się, że to poważny przypadek.
Matwiej Kiryłłowicz, budtie lubieznyj podożdza'. - Matwieju Kiryłłowiczu, niech pan będzie łaskaw poczekać.
s. 42 słabosiłki - więźniowie słabi, pozbawieni sił
w zakrytych łagieriach - w obozach zamkniętych
s. 43 "Woprosy leninizma" - "Problemy leninizmu"
"Soczinienija" - "Utworki"
"Folklor Riepubliki Komi" - "Folklor republiki Komi"
naczałstwo - kierownictwo
buszłatu - tu płóciennego kaftana przewiązywanego sznurem (dosł. kaftana marynarskiego)
udarnym - członkom brygady szturmowej
s. 46 Riebiata, wy czto że czełowieczeskiego pozora u was niet. - Chłopcy, czyżbyście nie mieli wstydu.
s. 47 czastuszki - liryczne piosenki ludowe
Chodił wozle doma mojego. - Chodził wokół mojego domu.
Choroszo s mołocznicoj żywiotsia. - Dobrze żyje się z mleczarką.
s. 48 rubaszkę - koszulę
Bieritie, bratcy. - Bierzcie, bracia.
Prosti, Timosza, prosti. - Wybacz, Timosza, wybacz.
"Praca"
s. 50 podjom - pobudka
razwodczik - rozprowadzający
dniewalny - dyżurny dzienny
Riebiata, na rabotu. - Chłopcy, do pracy.
Ech, nadojela żyzn'. - Ech, uprzykrzyło się życie.
s. 51 Osobogo Sowieszczanija NKWD (Narodnego Komisariata Wnutriennych Dieł) - Nadzwyczajnego Posiedzenia NKWD
(Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych)
biezsrocno - bezterminowo
s. 52 żyzn' propaszczaja - przegrane życie
s. 55 inżyniersko-tiechniczieskije raboczije - pracownicy inżynieryjno-techniczni
razwod - odmarsz brygad do pracy
s. 57 woorużennaja ochrana - uzbrojona ochrona
strielok - strzelec
birżę - giełdę
s. 58 primbludę - pierwsze danie
s. 60 na lesopowale - na miejscu wyrębu lasu
s. 61 tufty - umiejętnego oszustwa
s. 64 normirowszczyków - rachmistrzów obozowych
pridurkami - obibokami
enkawudziści - członkowie NKWD
"Ochłap"
s. 67 prawitelstwa - rządu
przez oszybkę - omyłkowo
s. 69 basmaczów - basmaczów
s. 70 pieresylnym - etapowym
swołocz - bydło
s. 71 sledowatiel - śledczy
czestnyje ludi - uczciwi ludzie
łuczkiem - łukowatą piłą
s. 72 izolatora - izolatki
"Zabójca Stalina"
s. 75 starik - staruszek
s. 76 pożałujtie - proszę
ubijca - zabójca
"Drei Kameraden"
s. 81 łagpunktem sztrafnym - karnym punktem łagrowym
s. 82 paszoł won - idź precz

tranzjnymi - bęącymi czasowo (dosł. przejazdem)

s. 83 z fmskiego plena - z niewoli fińskiej

Rodina pozdrawiaet swoich gerojew. - Ojczyzna pozdrawia swoich bohaterów.

antigitlirowskich faszystow - faszystów antyhitlerowskich

gerojami z fmskiego plena - bohaterami z niewoli fińskiej

s. 84 partizanami otieczestwiennoj wojny - partyzantami wojny ojczyźnianej

s. 86 nie rassuźdat', kogda dokładywajut czleny prawitelstwa - nie rozważać (zastanawiać się), kiedy zawiadamiają członkowie rządu

Niepodobimyj Sowietiskij Sojuz - Niezwyciężony Związek Radziecki

prawilno - prawidłowo

s. 87 Kogo siegodnia bierut? - Kogo dziś biorą?

"Ręka w ogniu"

s. 95 barachto - dosł. rupiecie

wyrabotkę - wykonaną pracę

periewospitatnij - reedukowany

s. 97 pierirwospitatieli - ci, którzy zajmują się reedukacją

s. 98 komsomol (Kommunisticzeskij Sojuz Mołodioży) - Komunistyczny Związek Młodzieży14

s. 100 Friegat "Pałada" - fregata "Pallas"

putieszestwije - podróż

s. 102 Gosizdatu - Wydawnictwa Państwowego

s. 107 užas - koszmar, horror

s. 109 spiecznawlenijem - specjalnym skierowaniem

po spieczalnosti - zgodnie ze specjalnością

s. 113 w domie swidanij - dosł. w domu widzeń

s. 114 sanobrabotkę - czynności sanitarne

s. 115 sientimientalnyj roman - powieść sentymentalna

choroszyj drug iz Zapada - dobry przyjaciel z Zachodu

"Dom Swidanij"

s. 118 Gławnoje Uprawlenije Łagieriej (Gułag) - Główny Zarząd Łagrów

s. 121 mier nakazanija - wymiarów kary

s. 124 łagiernej daczy - daczy obozowej

s. 127 Ponimajesz ty, kakoje nieszczastije? No on sowsiem nie winowat. - Rozumiesz, jakie to nieszczęście? Ale on jest zupełnie niewinny.

Choroszo (...) napiszy żałobu w Moskwu, tam wsio razbierut. - Dobrze (...), napisz skargę do Moskwy, tam wszystko przeanalizują.

"Zmartychwstanie"

s. 132 Niczego, priwykniesz. - To nic, przyzwyczaisz się.

s. 141 starorieżymnego - ze starego porządku, ustroju

s. 142 Skaży-ka, kudiesnik, lubimiec Bogow, czto słuczitsia w żyzni so mnoju. - Powiedz no, czarodzieju, ulubieńcu bogów, co stanie się ze mną w życiu.

s. 143 cyngi - skorbutu, gnilca

s. 146 sanczasti - wydziału sanitarnego

"Wychodnoj dień"

s. 151 wychodnoj dień - dzień wolny od pracy

s. 155 spokojnoj noczi - dobranoc

zawtra nam toże prazdnik- jutro też mamy święto

s. 160 kołchozów15 - spółdzielczych gospodarstw rolnych

s. 161 choziain - gospodarz

s. 163 synok, dorogoj moj synok - synek, mój drogi synek

s. 172 Tu nasze życie, bratcy, tu nasza gibiel. Zawtra opiat' na rabotu. - Tu nasze życie, bracia, tu nasza śmierć. Jutro znowu do pracy.

Bibliografia:

- Encyklopedia Popularna PWN. Praca zbiorowa, Warszawa 1982.
 - G. Herling-Grudziński: Inny świat, Warszawa 1996.
 - Mały słownik pisarzy narodów europejskich ZSRR, Praca zbiorowa, Warszawa 1966.
 - Nowy słownik ortograficzny wraz z zasadami pisowni interpunkcji. Red. E. Polański, Warszawa 1996.
 - Орфографический словарь русского языка под ред. С. Г. Бархударова, И. Ф. Протченко, Л. И. Скворцова, Москва 1988.
 - Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych i techników. Dziennik Ustaw Nr 51, poz. 458.
 - Słownik wyrazów obcych PWN. Praca zbiorowa, Warszawa 1991.
-

05: Zanieczyszczenia wód

Autor: Mgr Elwira Majchrzak nauczycielka przyrody w Szkole Podstawowej nr 34 w Częstochowie.

Referat nt. "Zanieczyszczenia wód" opracowałam w celu przybliżenia problemu zagrożeń środowiska. Woda to życie, to "krwioobieg" naszej Ziemi. Dlatego też czystość wody jest bardzo ważna. Dziś przyszłość naszej Ziemi stanowić musi przedmiot naszego najwyższego zainteresowania.

Zanieczyszczenia wód

Hydrosfera składa się z kilku wyraźnie różniących się od siebie elementów będących zarazem etapami cyklu obiegu wody w biosferze (rys. 1).

Rys. 1. Cykl obiegu wody w biosferze

Woda należy do tych zasobów biosfery, które odznaczają się dużą labilnością; często zmienia stan skupienia oraz stężenie zawartych w niej substancji, a także - posiada określony rytm odnawiania się.

Gospodarka zasobami wodnymi musi uwzględniać konieczność dynamicznej równowagi pomiędzy ich zużyciem a tempem odnawiania się.

Proces zanieczyszczania wód następuje na wszystkich etapach ich obiegu, a głównymi źródłami zanieczyszczeń są użytkownicy wody.

Przez zanieczyszczenie wód rozumiemy niekorzystne zmiany właściwości fizycznych, chemicznych i bakteriologicznych wody spowodowane wprowadzeniem w nadmiarze substancji nieorganicznych (stałych, płynnych, gazowych), organicznych, radioaktywnych, czy też ciepła, które ograniczają lub uniemożliwiają wykorzystywanie wody do picia i celów gospodarki.

Zanieczyszczenia wód mogą być naturalne, pochodzące głównie z domieszek zawartych w wodach powierzchniowych i podziemnych (np. zasolenie, zanieczyszczenie związkami żelaza) oraz sztuczne - związane z działalnością człowieka a pochodzące głównie ze ścieków, a także z powierzchniowych i gruntowych spływów z terenów przemysłowych, rolniczych, składowisk odpadów komunalnych (wysypisk śmieci).

Zanieczyszczenia sztuczne mogą być biologiczne (spowodowane obecnością drobnoustrojów patogennych, np. bakterii, glonów, grzybów, pierwotniaków), lub chemiczne (odnoszą się do zmian składu chemicznego i odczynu pH, np. oleje, benzyna, smary, ropa, detergenty, nawozy, węglowodory aromatyczne, sole metali ciężkich, silne kwasy, zasady, fenole, krezole - tab. 1).

Tabela 1. Główne zanieczyszczenia wód i ich źródła

Główne zanieczyszczenia chemiczne wód	Źródła chemicznych zanieczyszczeń
Detergenty	<ul style="list-style-type: none"> ○ Gospodarstwa domowe, pralnie, myjnie ○ Flotacje przemysłowe ○ Przemysł papierniczy, farbiarski, gumowy, szklarski, tekstylny ○ Budownictwo
Środki ochrony roślin, nawozy (głównie azotany, fosforany, chlorki)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Przemysł chemiczny ○ Rolnictwo i leśnictwo
Fenole, krezole	<ul style="list-style-type: none"> ○ Przemysł chemiczny i spożywczy ○ Ścieki komunalne ○ Rafinerie naftowe, koksownie, gazownie ○ Garbarnie
Związki metali ciężkich(Hg,Cd,Cr,Pb,Mn,Cu,Fe)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Transport samochodowy, garbarnie ○ Ścieki przemysłowe ○ Metalurgia, górnictwo, hałdy hutnicze, przemysł zbrojeniowy
Radioizotopy (radonu, strontu)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Eksplozje jądrowe, awarie jądrowe, przemysł zbrojeniowy, odpady, ścieki
Węglowodory aromatyczne	<ul style="list-style-type: none"> ○ Petrochemia, przemysł chemiczny
Benzyny, nafta, oleje, ropa, smary	<ul style="list-style-type: none"> ○ Komunikacja i transport samochodowy ○ Transport wodny ○ Awarie i katastrofy tankowców, platform wiertniczych ○ Przemysł paliwowo-energetyczny

Wśród licznych zanieczyszczeń wód najgroźniejsze są: detergenty (nie ulegają biodegradacji), węglowodory aromatyczne, pestycydy, fenole, fosforany i azotany, metale ciężkie, substancje radioaktywne.

Zanieczyszczone wody naturalne podlegają samooczyszczaniu, które jest uwarunkowane różnymi czynnikami, jak: procesy hydrodynamiczne i biochemiczne, promieniowanie słoneczne, działanie organizmów roślinnych oraz zwierzęcych i in..

Procesy samooczyszczania nasilają się latem, a maleją zimą i zależą od zanieczyszczenia ścieków.

Samooczyszczanie wód powierzchniowych to proces fizyczno - biochemiczny polegający na samoistnym zmniejszaniu się stopnia zanieczyszczenia wód; występuje w wodach płynących i stojących, jednak z różną intensywnością. Głównie dotyczy on rzek, z powodu intensywnej wymiany wody. Na samooczyszczanie składa się kilka procesów, z których najważniejsze to:

- biodegradacja związków organicznych. Podstawowy proces samooczyszczania wód, polegający na biochemicznym rozkładzie związków organicznych - w obecności rozpuszczonego tlenu - na prostsze składniki chemiczne.
- sedymentacja zawiesin jest powolnym procesem wytrącania się z wody zawiesiny pod wpływem siły ciężkości i osadzenia się jej na dnie zbiornika. Sedymentacja powoduje zmniejszenie zanieczyszczeń organicznych; odbywa się na odcinkach i miejscach rzeki o zmniejszonej prędkości wody, a więc w zbiornikach, rozlewiskach, zatokach.
- adsorbacja; polega na zatrzymywaniu zanieczyszczeń chemicznych na granicy faz, a więc na powierzchni dna i brzegów,

roślinności wodnej, konstrukcji hydrotechnicznych i na innych ciałach stałych znajdujących się w wodzie.

Rozcieńczenie zanieczyszczeń wśród wód rzecznych dokonuje się przez czyste wody odpływów lub spływów powierzchniowych, powodujące zmniejszenie substancji zanieczyszczających.

Rozcieńczenie może ponadto zwiększyć zdolność samooczyszczania przez poprawę warunków tlenowych i zmniejszenie substancji hamujących proces samooczyszczania.

Uważa się, że skuteczne samooczyszczanie może zachodzić gdy stosunek objętości ścieków do objętości wód "odbiornika" jest nie większy niż 1: 50.

Właściwa droga do utrzymania czystości wód to nie samooczyszczanie, a niedopuszczanie do zrzutu zanieczyszczeń do wód (dostateczne ich oczyszczenie przed zrzutem, bądź zatrzymanie na lądzie).

Sposób ochrony wód przed zanieczyszczeniem punktowym jest jeden - niedopuszczenie do zrzutu ścieków. Najlepsze byłoby stosowanie obiegów zamkniętych wody - takie oczyszczenie ścieków, aby mogły być ponownie użyte w procesie produkcji, bez potrzeby poboru nowej wody.

Ze względu na wysokie koszty i trudności technologiczne, obiegi zamknięte są rzadko stosowane.

Ścieki przed zrzutem do wód powierzchniowych powinny być oczyszczone do tego stopnia, aby nie powodować zanieczyszczenia tych wód.

Oczyszczalnie ścieków są zespołem obiektów składających się z urządzeń do oczyszczania ścieków i unieszkodliwiania osadów ściekowych, a niekiedy także do odzysku wody oraz surowców wtórnych zawartych w ściekach i w osadach.

Ze względu na rodzaje stosowanych procesów obróbki ścieków oczyszczalnie dzieli się na: mechaniczne, chemiczne i biologiczne.

Mechaniczne oczyszczalnie to takie, w których zanieczyszczona ciecz, przepływając przez porowatą przegrodę, ulega oczyszczeniu, przy czym oddzielona frakcja jest zatrzymywana na przegrodzie, wewnątrz niej lub pozostaje w cieczy przed przegrodą.

Chemiczne oczyszczalnie to te, w których prowadzi się rozmaite procesy chemiczno - fizyczne redukujące ładunek ścieków na drodze utleniania, neutralizacji, sorpcji, koagulacji i in..

Oczyszczalnie chemiczne często prowadzi się w oczyszczaniu ścieków komunalnych, w lokalnych podczyszczalniach ścieków przemysłowych oraz w zakładach "odnowy wody", tj. zakładach produkujących wodę ze ścieków. Odnowę wody prowadzi się na terenach, na których brakuje źródeł wód naturalnych o zasobach pokrywających potrzeby przemysłu i ludności.

Najczęściej odnowioną wodę wykorzystuje się w przemyśle do chłodzenia lub procesów technologicznych.

W Południowej Afryce i na Hawajach odnowione wody wprowadzane są do wód podziemnych za pośrednictwem basenów infiltracyjnych lub studni chłonnych.

W warstwie wodonośnej następuje ustabilizowanie składu i doczyszczanie wód odnowionych w stopniu umożliwiającym powtórne ich zastosowanie przez ludność.

W biologicznych oczyszczalniach wykorzystuje się metabolizm organizmów roślinnych, zwierzęcych oraz grzybów do transformacji zawartych w ściekach substancji organicznych i mineralnych.

W praktyce często budowane są oczyszczalnie ścieków dwu- i trzystopniowe, z kaskadowym zastosowaniem procesów mechanicznych, biologicznych i chemicznych (dobór wynika z charakterystyki ścieków oraz z wielkości ładunków poszczególnych zanieczyszczeń).

Coraz częściej stosowanym sposobem ochrony rzek jest tworzenie tzw. "obiegów zamkniętych" wód zużywanych przez fabryki.

W elektroenergetyce konieczne jest zaprzestanie zrzutu wód podgrzanych. Zwykle woda jest wstępnie chłodzona np. w otwartym kanale przed zrzutem do zbiornika lub ciekłu.

Niemniej podgrzanie wód otwartych bywa znaczne. O ile normalnie w naszych rzekach temperatura nie przekracza 260C, to w okresie podgrzania latem może osiągnąć 360C, a zimą (nawet mroźną) - ok. 60C.

Dopuszczalna temperatura wody w Polsce wynosi dla klasy I czystości wód 220C, dla II i III -260C. Wyższa temperatura wody powoduje niekorzystne zjawiska w ekosystemach wodnych.

W przemyśle górniczym dużą korzyść może przynieść odsalanie wód kopalnianych. W górnym biegu Wisły i Odry zasolenie osiąga 1-2 mg x dm⁻³, a więc 1-2 % (dla wód słodkich przyjmuje się 0,5 % jako górną granicę).

Lokalnie w małych ciekach może być wyższe. Może powodować pewne zmiany w stosunkach ilościowych roślin i zwierząt. Na ogół nie są to jednak zmiany drastyczne.

Ostatnio wprowadza się metodę biologicznego oczyszczania niektórych typów ścieków w warunkach naturalnych z zastosowaniem wydzielonych terenów obsadzonych specjalnie wyhodowaną wierzbą i topolą szybko uzyskującą przyrost biomasy dzięki wykorzystaniu ścieków jako nawozu naturalnego.

Stosuje się również przepuszczanie ścieków lub zanieczyszczonych cieków przez obszary mokradł lub płytkich rozlewisk porośniętych szuwarami; tę metodę zastosowano m.in. (wracając do pierwotnego naturalnego stanu) do oczyszczenia rzeczki Zaala - głównego, bardzo zanieczyszczonego dopływu jeziora Balaton.

Oczyszczanie glebowe jest możliwe tylko w okresie wegetacyjnym, jest mniej efektywne w chłodnych okresach roku, a niemożliwe przy zamrożonej glebie.

Tak więc w naszym klimacie ten świetny, tani sposób nie rokuje powszechności zastosowania.

Stan oczyszczania ścieków jest w Polsce wysoce niedostateczny. W 1995r suma ścieków wymagająca oczyszczenia wynosi ok. 3,2 km³ rocznie, z czego oczyszczonych jest ok. 76,8%. 32,2% ścieków oczyszczonych przechodzi tylko przez oczyszczalnie mechaniczne, ok. 37,5% przechodzi przez oczyszczalnie biologiczne, a tylko ok. 7% - przez oczyszczalnie chemiczne.

Z puli ok. 0,7 km³ ścieków nieoczyszczonych, aż za 3 odpowiedzialna jest gospodarka komunalna, a w 1 przemysł.

Okolo 65% ścieków nieoczyszczonych spływa do dorzecza Wisły, a ok. 33% do dorzecza Odry.

Efektom odprowadzania dużej puli ścieków nieoczyszczonych do rzek jest wysoki stopień zanieczyszczenia wód rzecznych. Na większych rzekach Polski można wskazać tylko krótkie odcinki, gdzie woda spełnia kryteria III klasy czystości. Pozostałe odcinki to wody pozaklasowe. Tylko niektóre małe rzeczki prowadzą wodę klasy II.

BIBLIOGRAFIA:

1. Budnikowski A.: Ochrona środowiska jako problem globalny, Warszawa 1998,
2. Kajak Z.: Hydrobiologia - Limnologia. Ekosystemy wód śródlądowych, Warszawa 1998,
3. Łomotowski J., Szpinder A.: Nowoczesne systemy oczyszczania ścieków, Warszawa 1999,

4. Mikulski Z.: Gospodarka wodna, Warszawa 1998,
 5. Pyłka - Gutowska E.: Ekologia z ochroną środowiska, Warszawa 1996,
 6. Stańczykowa A.: Ekologia naszych wód, Warszawa 1997
-

06: Zanieczyszczenia gleby, odpady

Autor: Mgr Elwira Majchrzak nauczycielka przyrody w Szkole Podstawowej nr 34 w Częstochowie.

Referat nt.: "Zanieczyszczenia gleby, odpady" opracowałam celem pogłębienia wiedzy oraz zwrócenia szczególnej uwagi na konieczność ochrony środowiska naturalnego Ziemi. Prof. Walery Goetel, wielki prekursor ruchu na rzecz ochrony środowiska powiedział:

"co człowiek zniszczy - musi umieć naprawić".

I to hasło jest stale aktualne.

Zanieczyszczenia gleby, odpady

Przekształcenia i degradacja litosfery (tj. zewnętrznej warstwy kuli ziemskiej o miąższości ok. 80-150 km) dotyczą głównie przypowierzchniowej jej części. Lokalne skutki działalności człowieka sięgają niekiedy na głębokość kilkuset metrów, rzadko na głębokość kilku kilometrów.

Przyczyną niekorzystnych zmian i degradacji litosfery są przede wszystkim:

- pożary, erozja, susza, trzęsienia ziemi,
- przemysłowo -chemiczne zanieczyszczenia,
- chemizacja rolnictwa,
- odkrywkowa i podziemna eksploatacja kopalni,
- techniczna zabudowa,
- działalność bytowa człowieka,
- składowanie odpadów przemysłowych i bytowo - gospodarczych.

Ze względu na stały i powszechny charakter oddziaływań człowieka na litosferę spektrum efektów degradacji jest bardzo szerokie i zróżnicowane. Niekorzystne skutki nadmiernego czerpania użytków z wewnętrznej budowy i z powierzchni litosfery ujawnia się szczególnie wyraziście poprzez intensyfikację:

- antropogenicznych procesów geomorficznych,
- degradacji gleb,
- procesów zanieczyszczenia litosfery,
- zmiany kierunków użytkowania powierzchni ziemi,
- wyczerpywania się zasobów surowcowych.

Największe i najrozleglejsze deformacje powierzchni terenu powstają przy intensywnej eksploatacji górniczej. Tworzą się wtedy różnej wielkości wklęsłe i wypukłe formy powierzchni ziemi o zróżnicowanym nachyleniu stoków.

Powszechnie stosowane czynności zapobiegawcze (podsadzki, kształtowanie frontów eksploatacyjnych) zmniejszają tempo i zakres osiadania terenu, ale tylko częściowo amortyzują niekorzystne skutki dla budowli i urządzeń funkcjonujących na powierzchni. W Polsce liczne i rozległe niecki osiadania występują na obszarach podziemnej eksploatacji węgla kamiennego oraz na obszarach wydobycia siarki metodą wytopiania.

Rozległe i głębokie wklęsłe formy rzeźby powstają przy eksploatacji górniczej metodą odkrywkową. Metoda ta w Polsce najszerze zastosowanie znalazła przy eksploatacji węgla brunatnych (np. Bełchatów, Turów, Konin, Adamów) i siarki (okolice Tarnobrzega), a także przy eksploatacji surowców skalnych (np. kamieniołomy w Górach Świętokrzyskich i Sudetach). Górnictwo podziemne i odkrywkowe jest równocześnie odpowiedzialne za powstawanie dużych wypukłych form rzeźby.

Są to hałdy i zwałowiska nadkładu lub skały płonnej.

Degradacja gleby to pomniejszenie lub zniszczenie ekologicznej i produkcyjnej wartości gleby.

Szacuje się, że człowiek w toku swojej ekspansji demograficznej i gospodarczej zdegradował ponad połowę istniejących na świecie zasobów gleby. Proces ten przebiega obecnie bardzo intensywnie, gdyż corocznie dalszemu zniszczeniu ulega ok. 0,5% gleb. FAO prognozuje, że utrzymanie dotychczasowego tempa niszczenia gleb spowoduje unicestwienie ich przydatności rolniczej w ciągu kilkuset lat (w Europie ok. 300 lat, w Polsce ok. 250 lat),

Do najważniejszych przyczyn degradacji gleb zalicza się:

- trzebież lasów oraz niszczenie naturalnych pokryw roślinnych,
- erozję gleb oraz inne przemieszczenia warstw próchnicznych,
- zakwaszenie gleb (m.in. w wyniku nadmiernej eksploatacji oraz opadu substancji kwasotwórczych, głównie związków siarki i azotu, z zanieczyszczonej atmosfery),
- alkalizację gleb (w rejonach cementowni, zakładów wapienniczych, hut metali i niektórych zakładów chemicznych),
- chemiczne zanieczyszczenie gleb poprzez wiele substancji dostających się do gleby z atmosfery, hydrosfery, ścieków i odpadów oraz procesów agrotechnicznych i przemysłowych,
- zasolenie gleb (w wyniku przesuszenia gleby oraz nawadniania, opadu gazów przemysłowych, działania słonych wód dołowych z kopalń, nadmiernego nawożenia, wycieków z hałd posodowych i fosfogipsu, stosowania do zimowego utrzymania dróg),
- wyjałowienie gleb ze składników pokarmowych i zaburzenia równowagi jonowej (na skutek nadmiernej eksploatacji suchych i naturalnie jałowych gleb piaszczystych, niedostosowanego nawożenia, skażeń chemicznych i zmian pH gleby).

W ujęciu globalnym najszerzy zasięg i natężenie degradacji gleb występuje w strefie międzyzwrotnikowej, a także w USA i Chinach. Konsekwencją są malejące możliwości wyżywienia szybko rosnącej ludności świata.

W Polsce degradacja gleb przebiega intensywniej niż w wielu innych krajach Europy. Aktualnie rozmiary zagrożenia gleb degradacją szacuje się na ok. 65% wszystkich terenów uprawnych. Szczególnie rozprzestrzenioną formą degradacji jest zakwaszenie gleb.

Wielką rolę w ochronie gleby przed erozją odgrywa prowadzenie takich zabiegów, jak:

- tarasowanie stromych stoków,
- prowadzenie dróg małymi spadami,
- zaprzestanie orki i wypasania zwierząt na stromych zboczach,
- zaprzestanie nadmiernego wyrębu drzew,
- zwiększanie zalesień i zadrzewień, głównie na zboczach,

- o budowanie progów na potokach, w celu zmniejszenia prędkości spływu wody.

Do najczęściej stosowanych sposobów chroniących glebę przed chemiczną degradacją ze strony przemysłu należą:

- o ograniczenie emisji pyłowo - gazowych (głównie SO₂, NO₄, metali ciężkich),
- o budowa osłon biologicznych (fitosanitarnych) w postaci pasów zieleni; zwarte i wysokie osłony redukują zanieczyszczenia chemiczne gleby,
- o właściwe składowanie odpadów przemysłowych i komunalnych.

Ochronę gleby przed chemiczną degradacją ze strony rolnictwa umożliwiają:

- o racjonalne stosowanie środków ochrony roślin i nawozów,
- o wprowadzenie i stosowanie na szerszą skalę metod ekologicznej produkcji roślinnej,
- o stosowanie nawozów naturalnych (kompostu, obornika) w nawożeniu gleby,
- o stosowanie biologicznych i mechanicznych metod ochrony roślin. Walka biologiczna polega na stosowaniu feromonów, wprowadzaniu naturalnych biologicznych wrogów szkodników, stosowaniu patogennych mikroorganizmów (bakterii, grzybów owadobójczych itp.).

Zanieczyszczenie litosfery ma charakter mechaniczny (przez ciała stałe słabo rozpuszczalne), chemiczny (liczne substancje), radioaktywny lub biologiczny.

Źródła zanieczyszczeń litosfery dzieli się na punktowe i obszarowe. Zanieczyszczenia obszarowe powstają przy: depozycji zanieczyszczeń z atmosfery, podtapianiu gruntów zanieczyszczoną wodą, stosowaniu nawozów i środków ochrony roślin na gruntach uprawnych i w lasach, a także w wyniku katastrof powodujących powstanie wieloprzestrzennych rozlewisk ścieków lub substancji ropopochodnych.

Źródła punktowe to multum wysypisk i składowisk odpadów, złomowisk i hałd, odprowadzeń ścieków.

Bytowanie ludzi i funkcjonowanie gospodarki nieuchronnie prowadzi do powstawania odpadów.

Odpad jest każdy nie mający aktualnie określonego przeznaczenia surowiec, materiał lub produkt. Powszechnie odpady dzieli się na dwie kategorie: odpady przemysłowe i komunalne (bytowo - gospodarcze).

Odpady komunalne składają się głównie z resztek artykułów spożywczych, papieru i tektury, szkła, metali i tworzyw sztucznych, zużytych ubrań i sprzętów.

Ilość tych odpadów jest z reguły proporcjonalna do standardu życia i stopnia urbanizacji. Uciążliwość ich wynika głównie z ogromnych ilości, a więc i konieczności przeznaczenia pod wysypiska znacznych powierzchni gruntu. Odpady komunalne stanowią również czynnik degradujący litosferę na skutek wnikania rozmaitych substancji w głąb gruntu pod wysypiskami i w ich pobliżu. Dotyczy to zwłaszcza wysypisk "dzikich" lub usankcjonowanych prawnie, ale źle zabezpieczonych.

Odpady przemysłowe są charakterystyczne dla poszczególnych gałęzi gospodarki. W większości krajów znaczący udział w ich strukturze mają odpady górnicze, popioły lotne i żużle ze spalania węgla, żużle z hutnictwa, pyły mineralne, odpady pofloatacyjne z przemysłów: węglowego, metali nieżelaznych, siarkowego.

Wśród pozostałych odpadów przemysłowych największy udział mają osady z oczyszczalni ścieków, szlamy i pyły z oczyszczania gazów, wapno pokarbidowe, odpadowe masy formiersko-rdzeniarskie, fosfogipsy oraz odpady materiałów ceramicznych i budowlanych.

Część odpadów przemysłowych zaliczana jest do niebezpiecznych ze względu na znaczne stężenie substancji, które zdeponowane na powierzchni litosfery i w jej głębi, mogą wywoływać negatywne następstwa w organizmach żywych, a także powodują degradację hydrosfery i atmosfery.

Odpady przemysłowe gromadzone są zazwyczaj w specjalnie urządzonych stawach osadowych oraz na hałdach, zwałowiskach i składowiskach.

Najwięcej składowisk i nagromadzonych odpadów przemysłowych znajduje się w pasie województw południowej Polski, z maksimum w okolicy Katowic, Legnicy, Wałbrzycha.

Ilość odpadów przemysłowych powstających w Polsce jest nieproporcjonalnie wysoka w stosunku do poziomu rozwoju gospodarczego i poziomu dochodu narodowego.

Wynika to z nieracjonalnie prowadzonych procesów wydobywczych i przemysłowych.

Gdyby w jednym miejscu zgromadzić wszystkie polskie odpady, powstałaby hałda o boku jednego kilometra i wysokości 15 - metrowego wieżowca.

Rocznie wytwarza się prawie 4 mln ton odpadów niebezpiecznych i toksycznych.

Składowiska odpadów górniczych, energetycznych, komunalnych, wyrobiska po odkrywkowej eksploatacji skał, piasku najczęściej wymagają i poddawane są rekultywacji.

Rekultywacja gruntów i gleb, to zespół działań mających na celu przywracanie wartości użytkowej terenom już zdewastowanym.

W czasie działań rekultywacyjnych wykorzystuje się dwie metody:

1. techniczną - polegającą na przystosowaniu gruntu do wyznaczonej funkcji poprzez: ukształtowanie rzeźby terenu, pokrycie toksycznych gruntów warstwą gleby (detoksykacja), budowę dróg,
2. biologiczną - polegającą na ukształtowaniu gleby, szaty roślinnej przez nawożenie, wprowadzanie roślin próchnicotwórczych (np. motylkowych i traw).

Po takich zabiegach wiele hałd, a także wysypisk śmieci stało się pewnym urozmaicheniem krajobrazu i nawet, jak w Parku Szczyliwickim w Warszawie, góra śmieci po zrehabilitowaniu stała się atrakcyjną górką narciarską.

Wiele zrehabilitowanych terenów zamieniło się w obiekty wypoczynkowe, osiedlowe, boiska sportowe, parki itp.

Przyjazna dla środowiska gospodarka odpadami powinna opierać się na następującej hierarchii:

1. zapobieganie powstawaniu odpadów (u źródła),
2. powtórne wykorzystanie,
3. recykling,
4. odzysk (kompostowanie, produkcja biogazu itp.),
5. składowanie.

Podstawowym kierunkiem ochrony środowiska przed odpadami jest ich gospodarcze wykorzystanie, czyli utylizacja. Metody utylizacji śmieci obejmują :

- składowanie śmieci na wysypiskach; nie jest to metoda konkurencyjna do innych, jest tylko uzupełnieniem innych sposobów zagospodarowania odpadków,
- spalanie śmieci; celem jest zmniejszenie ich objętości. Dzisiejsze urzędnia redukują 80 - 95% objętości śmieci, redukcja wagi wynosi 60 - 70%.
W ostatnim czasie usiłuje się zastosować spalarnie śmieci jako elektrownie ciepłe tzn. uzyskać jednocześnie prąd i ciepło. W konwencjonalnej spalarni śmieci spala się przede wszystkim śmieci domowe, śmieci ponadwymiarowe i podobne do śmieci domowych odpady przemysłowe.
- piroliza śmieci, czyli termiczny rozkład stałych lub płynnych materiałów bez dopływu powietrza, przy temperaturach rzędu 400 - 7000C. Można przy tym uzyskać palny gaz a objętość produktów początkowych zostaje zmniejszona. Metodę tę można stosować w zasadzie do wszystkich palnych materiałów, tzn. oprócz śmieci domowych, także do odpadków i frakcji organicznych, jak guma, tworzywa sztuczne, papier, tekstylia, oleje, tłuszcze i materiały zawierające celulozę,
- kompostowanie, czyli rozkład substancji organicznych przez mikroorganizmy roślinne lub zwierzęce, który odbywa się przy dopływie powietrza w wilgotnym środowisku i daje produkt próchniczopodobny.
Kompostowanie jest metodą technicznie prostszą niż spalanie śmieci, zmniejsza postępujące zużycie środowiska przez wysypiska i może wykorzystywać duże ilości odpadów organicznych do tworzenia nawozu organicznego.

W obecnym czasie używa się do kompostowania następujących rodzajów odpadków: części śmieci domowych, osady ze ścieków, liście, korę, odpady ogrodnicze i kuchenne, organiczne pozostałości przemysłu spożywczego, odpady z rzeźni, obornik, odpady z masowej hodowli zwierząt.

Poprzez odpowiednie sterowanie dopływem powietrza, temperaturą i wilgotnością, stymuluje się czynności bakterii dla uzyskania odpowiedniego kompostu.

Głównym odbiorcą kompostu jest rolnictwo. Używany on jest też do zwalczania erozji w winnicach, budowy dróg, oraz rekultywacji wysypisk. Odbiorcami są też prywatni ogrodnicy, szkółki leśne.

- uzyskiwanie biogazu w beztlenowej fermentacji śmieci. Warunkiem uzyskiwania biogazu jest uprzednie oddzielenie organicznych śmieci.

Jedną z form utylizacji odpadów jest recykling, tzn. odzyskiwanie surowców z materiałów odpadowych i wykorzystanie ich do produkcji. Do recyklingu nadają się m.in. szklane opakowania, makulatura, metale, tekstylia.

Rozróżnia się trzy rodzaje recyklingu:

1. ponowne zastosowanie: powtarzające się zastosowanie produktu lub materiału w tym samym celu (np. butelki na wymianę lub bieżnikowanie opon),
2. dalsze zastosowanie: użycie odpadków w nowych dziedzinach zastosowań po przeróbce fizycznej, chemicznej lub biologicznej (np. granulacja zużytych opon i tworzyw sztucznych, gdzie granulata jest stosowana jako wypełniacz w materiałach budowlanych),
3. ponowne zużytkowanie: odzyskiwanie odpadów chemicznych ze śmieci i wprowadzanie ich do procesu produkcji (np. użycie wraków samochodowych w stalowniach).

Realizowanie reguły recyklingu oznacza, że wiele materiałów i produktów możemy stosować raz po raz bez potrzeby angażowania nowych surowców.

Powtórne użycie nie tylko oszczędza zasoby i zapewnia ich dostępność przyszłym pokoleniom, lecz także zmniejsza zanieczyszczenie środowiska.

Jeśli odpadki, które są dla nas użyteczne, trafią do pojemnika razem z nieużytecznymi, trującymi śmieciami, można je odzyskać jedynie dużym nakładem kosztów. Jest zatem istotne, żeby odpadki użyteczne, jeszcze przed wymieszaniami, zostały "przechwycone" w sianie czystym i odpowiednim do dalszego wykorzystania.

Zbieraniem makulatury, zużytej odzieży, szkła, złomu metali zajmują się od lat centrale surowców wtórnych, a także różne organizacje. Ustawianie na skraju dróg i w miejscach publicznych odpowiednio oznakowanych kontenerów, w celu zbierania surowców wtórnych, powinno stać się stałym elementem usuwania śmieci. Dalszym zjawiskiem systemu kontenerów jest wykorzystanie kontenerów wielokomorowych do zbioru odpadków.

Zgodnie z opiniami naukowców, specyfiką degradacji litosfery jest najwyższy stopień bezwładności i najwolniejsze tempo procesów naturalnej odnawialności walorów i zasobów. Efekty procesów samooczyszczania atmosfery są na ogół widoczne już po kilku dniach od zakończenia emisji zanieczyszczeń, a odnowa powierzchniowych zasobów hydrosfery, w wielu przypadkach jest odczuwalna już po kilku tygodniach lub miesiącach.

Samoistna renaturalizacja naruszonych wartości litosfery trwa zazwyczaj wiele tysięcy lub milionów lat, a bardzo często procesy degradacyjne mają charakter nieodwracalny.

Dlatego też ciągle jednak jednym z największych problemów dla UE jest zwiększająca się ilość odpadów.

Zgodnie z nowym, Szóstym Programem Działań na rzecz Środowiska dla UE do roku 2010 ilość generowanych odpadów powinna zmaleć o 20 %, a ilość odpadów kierowanych na wysypiska o 40 %. Program proponuje też promowanie na szerszą skalę recyklingu oraz narzędzi zapobiegających tworzeniu odpadów.

BIBLIOGRAFIA:

1. Małysa E.: Zalecenia kampanii odpadowej AVA, "Biuletyn PKE", kwiecień 2001,
2. Piontek S., Merta P.: Jak zorganizować zbieranie, sortowanie i przetwarzanie odpadów z pożytkiem dla środowiska, Warszawa,
3. Pyłka - Gutowska E.: Ekologia z ochroną środowiska, Warszawa 1996,
4. Żurek - Pysz U.: Co człowiek zniszczy musi umieć naprawić, "Biuletyn PKE", listopad 1999.

07: Współpraca z rodzicami w zakresie rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego umysłowo i ruchowo - z doświadczeń nauczyciela szkoły życia.

Autor: Olga Matyszczyk
Zespół Szkół Specjalnych Nr 45, Częstochowa

Treść artykułu :

1. Dlaczego prowadzę zajęcia rehabilitacji ruchowej uczniów o sprzężonej niepełnosprawności (umysłowej i fizycznej) z udziałem rodziców .
2. Moje doświadczenia w prowadzeniu zajęć otwartych z zakresu rehabilitacji ruchowej z udziałem rodziców i rodzeństwa moich uczniów .
3. Wnioski.

W pracy rewalidacyjnej z dzieckiem o sprzężonej niepełnosprawności (umysłowej i fizycznej) szczególnie istotna jest współpraca z rodzicami. Troska o prawidłową postawę i rozwój psychoruchowy dzieci i młodzieży spoczywa w równej mierze na rodzicach i pedagogach . Dlatego w swojej pracy z dziećmi specjalnej troski postanowiłam prowadzić rehabilitację ruchową dla uczniów z udziałem rodziców .

Fakt posiadania w rodzinie dziecka niepełnosprawnego rzutuje na stosunki panujące między jej członkami . Zauważyłam , iż sytuacja ta często wywołuje stany frustracyjne u rodziców i rodzeństwa . W konsekwencji może nawet dojść do rozbicia rodziny . Wspólne rodzinne ćwiczenia , zdrowa rywalizacja między rodzicami i rodzeństwem , aktywny wypoczynek na świeżym powietrzu przyczynia się do zacieśniania więzi rodzinnych , do zaspakajania tak ważnych potrzeb dzieci niepełnosprawnych jak poczucie akceptacji , miłości , bezpieczeństwa oraz wiary we własne siły .

U większości uczniów szkoły życia obserwuję obniżony poziom sprawności ruchowej .

W zakresie motoryki ogólnej dostrzegam wolniejsze tempo ruchów oraz gorszą koordynację różnych grup mięśniowych biorących udział w akcie ruchowym .Ich ruchy są sztywne ,kanciaste, co spowodowane jest nadmiernym napięciem mięśni .Moi uczniowie , częściej niż inne dzieci , potykają się , upadają , spadają z przyrządów gimnastycznych . Wskazują nadmierną ostrożność i unikają zbyt ryzykownych ruchów , co jest często rezultatem przykrych doświadczeń i ogólnej ruchowej "niepewności". Unikając zabaw i wyczynów ruchowych nie ćwiczą one i tak już złej sprawności motorycznej . Wytwarza się typowe błędne koło - dziecko niezręczne boi się ćwiczeń , dlatego nie ćwiczy , nie ćwicząc staje się jeszcze bardziej niezręczne . Widoczna niezręczność moich podopiecznych prowokuje nadmierne opiekuńczą postawę rodziców i wywołuje w nich obawę o bezpieczeństwo dziecka - straszenie upadkiem , nadmierne ochranianie .

W związku z tak ogromnymi potrzebami moich podopiecznych i ich rodzin stosuję różnorodne formy i metody pracy zachęcające do rozwoju ruchowego i przyczyniające się do zmiany postaw rodziców wobec niepełnosprawnego potomstwa . W dużej mierze bazuję na naśladownictwie ruchowym i statycznym . Wzorce ruchowe wspieram poleceniami i wyjaśnieniami słownymi .

W większości przypadków uczniowie nie są w stanie zrozumieć poleceń słownych dotyczących przyjęcia odpowiedniej postawy czy wykonania pożądanego ruchu . Moi uczniowie chętnie naśladowują rówieśników rodzeństwo i rodziców . W związku z tym zajęcia rehabilitacji ruchowej mają charakter otwarty , w których uczestniczą rodzice i rodzeństwo moich uczniów . Rodzice nie tylko obserwują ćwiczenia , ale pomagają w nich swoim dzieciom . W ten sposób zyskują sojuszników w procesie kinezioterapii .

W czasie prowadzenia zajęć przestrzegam ogólnych zasad prowadzenia ćwiczeń z uwzględnieniem zasady stopniowania trudności . Rozpaczam od ćwiczeń prostych i stopniowo przechodzę do bardziej złożonych . Zajęcia uatrakcyjniam przez stosowanie przyborów : laseczek , woreczków , krążków , piłek oraz dostępnych w szkole przyrządów gimnastycznych .

Rozdaję rodzicom ćwiczenia opracowane indywidualnie dla ich dzieci . Stosuję także ćwiczenia przy muzyce . Wykorzystuję zestaw ćwiczeń leczniczo ruchowych z zastosowaniem muzykoterapii aktywnej "Surjanamaskar" , zatwierdzony do użytku szkolnego , posiadający atest

Instytutu Matki i Dziecka . Ćwiczenia te przyspieszają proces naturalnej regeneracji narządowej organizmu oraz zmniejszają następstwa spowodowane chorobą . Opracowanie odpowiedniego materiału muzycznego stymulującego ruch fizyczny i tor oddechowy w tych ćwiczeniach , oparte na najnowszym badaniach zakresu muzykoterapii aktywnej , jest dodatkowym czynnikiem leczniczym pozwalającym na właściwy rozkład napięć i rozluźnień mięśniowych . Pod wpływem muzyki zanika u ćwiczących wewnętrzne zahamowanie , niepewność , nieśmiałość , a wytwarza się nastrój aktywnego zainteresowania , atmosfera radości i zadowolenia . Właściwie dobrana muzyka działa emocjonalnie na ćwiczących , wyzwala aktywność lub wycisza .

W swojej pracy systematycznie stosuję metody wzmocnień pozytywnych i zachęcam rodziców do stosowania tych samych metod w domu . Zajęcia uatrakcyjniają także ogromnie przez dzieci lubiane elementy metody ruchu rozwijającego W.Sherborne , programy Knillów : "Dotyk i komunikacja" , oraz "Świadomość ciała ,kontakt i komunikacja" , metoda kineziologii edukacyjnej , metody pedagogiki zabawy , metody stymulacji polisensorycznej i wiele innych .

Z rozmów z rodzicami dowiaduję się , że ćwiczenia pokazywane na zajęciach pomagają zarówno dzieciom , jak i rodzicom utrzymać sprawność fizyczną i prawidłową postawę ciała .

Duże znaczenie przykładam do poznania potrzeb dzieci oddanych pod moją opiekę i rodziców.

Posiadanie niepełnosprawnego potomstwa jest często największym życiowym problemem rodziców , który nakreślił taki a nie inny obraz ich życia . Rodzice mają ogromny bagaż przeżyć wynikający z kontaktów z lekarzami , psychologami , pedagogami , doświadczenia wyniesione z pobytu w klinikach , różnych ośrodkach . Nie zawsze są to doświadczenia dobre . Byli zbyt często krytykowani i obarczani winą . W związku z tym targają nimi różne uczucia w stosunku do choroby i do dziecka - od nadmiernej opiekuńczości aż do obojętności i zniechęcenia . Dlatego kontakt pedagogów z rodzicami dziecka niepełnosprawnego powinien być bardzo wyważony .

Dyskutując z rodzicami nie tylko udzielam im wskazówek i przekazuję uwagi , ale także sama pilnie słucham ich uwag . Uważam bowiem , że od rodziców można się również wiele nauczyć . Z doświadczeń wiem , że niektórzy rodzice mają ogromną wiedzę merytoryczną na temat jednostki chorobowej swojego dziecka i wypracowane metody postępowania .

Konfrontacja poglądów nauczycieli z poglądami rodziców na rozwój ruchowy ich dziecka jest bardzo istotna i daje dobre rezultaty , gdy idzie o doskonalenie wspólnych wysiłków w tym kierunku . Unikam pouczania i wytykania rodzicom ich błędów wychowawczych , gdyż nie budzi to zaufania , a powoduje nieszczerłość we wzajemnych stosunkach .

Z perspektywy dziewiętnastoletniej pracy mogę stwierdzić , iż udało mi się zainteresować rodziców nie tylko ogólnymi zasadami rozwoju ruchowego , ale codziennymi zajęciami szkolnymi i pozaszkolnymi ich dzieci . W związku z tym mogę liczyć na systematyczną pomoc rodziców , a w konsekwencji na ujednolicenie i utrwalenia pozytywnych wzorców rozwoju aktywności ruchowej dziecka w domu i w szkole.

Wnioski

- W pracy rewalidacyjnej z dzieckiem o sprzężonej niepełnosprawności (umysłowej i fizycznej) szczególnie istotna jest współpraca z rodzicami .
- Wspólne rodzinne ćwiczenia przyczyniają się do zacieśniania więzi rodzinnych , do zaspakajania tak ważnych potrzeb dzieci niepełnosprawnych jak poczucie akceptacji , miłości , bezpieczeństwa oraz wiary we własne siły .
- Różnorodne formy i metody pracy zachęcają do rozwoju ruchowego i przyczyniają się do zmiany postaw rodziców wobec niepełnosprawnego potomstwa .
- Właściwie dobrana muzyka działa emocjonalnie na ćwiczących , wyzwala aktywność lub wycisza .
- Systematyczna pomoc rodziców w rehabilitacji ruchowej ich dziecka wpływa na ujednoczenie i utrwalenie pozytywnych wzorców rozwoju aktywności ruchowej ucznia w domu i w szkole.

Bibliografia :

- J.Carr Pomoc dziecku upośledzonemu .Warszawa 1984 PZWL
 - Knill Ch., Knill M. , Programy aktywności . Swiadimosć ciała ,kontakt i komunikacja . Warszawa 1995 CMPP- P MEN
 - J.Pilecki (red.) Usprawnianie , wychowanie i nauczanie osób z głębszym upośledzeniem umysłowym . Kraków 1998 WSP
-

08: FORMY AKTYWNOŚCI W NAUCZANIU JĘZYKA ANGIELSKIEGO DZIECI W MŁODSZYM WIEKU SZKOLNYM

Autor: Halina Mzyk, magister nauczania początkowego, egzamin licencjacki z filologii angielskiej-lipiec 2002

Szkoła Podstawowa nr 4, ul. Płk Wilimowskiego 8, 42-700 Lubliniec (obecnie przebywam na urlopie wychowawczym)

Wstęp

Z roku na rok obniża się poziom wiekowy dzieci, które są nauczane języka angielskiego. Kładzie się nacisk na wczesne nauczanie, ponieważ uważa się, że im wcześniej dzieci rozpoczynają naukę języka, tym łatwiej go przyswajają i mniej wysiłku jest związanego z procesem nauczania. Czy tak jest rzeczywiście? Czy faktycznie dzieci w młodszy wieku szkolnym uczą się języka obcego bez większego wysiłku własnego i nauczycieli uczących je? Osoby pracujące z dziećmi w tym wieku doskonale wiedzą, jak wiele trudu i wysiłku wymaga efektywne nauczanie ich jak łatwo się zniechęcają i jak trudno przez dłuższy czas podtrzymać ich zainteresowanie danym tematem. Z pewnością nauczanie oparte wyłącznie na pracy z podręcznikiem i zeszytem ćwiczeń nie przyniesie większych sukcesów. Nauczyciel języka angielskiego, chcący uczyć dzieci w młodszy wieku szkolnym jest w pewnym sensie odpowiedzialny za to, jak potrafi dzieci zainteresować nauką języka. Czy potrafi prowadzić lekcje na tyle ciekawe, że dzieci chętnie na nie przychodzą. A może lekcja polega na "przerabianiu" podręcznika i przepisywaniu słówek z tablicy?

W niniejszym artykule chciałabym zwrócić uwagę na sposoby aktywizowania dzieci, urozmaicenia lekcji, motywowania ich do dalszej nauki języka angielskiego. Różnorodne formy aktywności często stosowane w czasie lekcji wydają się być podstawowym sposobem podnoszenia efektów nauczania w tym wypadku.

Cechy rozwojowe dzieci w młodszy wieku szkolnym i ich wpływ na stosowanie metod nauczania języka

Do niedawna programy nauczania języka angielskiego w młodszych klasach szkoły podstawowej oparte były na programach dla dzieci starszych. Nie uwzględniano w nich typów myślenia i sposobów uczenia się dzieci. Obecnie zwraca się uwagę na naturalne predyspozycje uczniów w tym wieku i na ich podstawie stosuje się odpowiednie metody wychowawcze oraz materiały dydaktyczne.

Na podstawie literatury można wyodrębnić następujące ogólne cechy psychofizyczne dzieci w młodszy wieku szkolnym oraz ich określone konsekwencje dla procesu nauczania języka angielskiego:

Cechy rozwojowe dzieci w młodszy wieku szkolnym

1. Dzieci mają naturalną potrzebę ruchu, są spontaniczne i zbyt długo nie potrafią się skoncentrować na jednym zadaniu.
2. Podstawowe pojęcia zostały już przyswojone, a ich wizja otaczającego świata jest już dobrze określona.
3. Dziecięcy aparat mowy jest tak ukształtowany, że umożliwia mu szybkie opanowanie systemu fonetycznego obcego języka.
4. Dzieci działają intuicyjnie, przyswajają sobie liczne struktury językowe w sposób bezrefleksyjny.
5. Potrafią uczyć się bardzo szybko, ale jeszcze szybciej zapominają z powodu bardzo małej pojemności pamięci trwałej.
6. Podstawą ich operacji myślowych jest działanie na konkretach i konkretne czynności.
7. Wyobraźnia nadal bardzo bujna - dzieci lubią fantazjować i snuć wyobrażenia.
8. Zabawa, chociaż przestaje być dominującą formą aktywności, nadal odgrywa ważną rolę. Podczas zabawy dziecko utrwala i doskonali przyswojone już sposoby myślenia i działania.
9. Zaspokojenie potrzeby bezpieczeństwa jest niezmiernie ważne.
10. Dzieci są bardzo wrażliwe i angażują się emocjonalnie w sytuacje, w których uczestniczą.
11. Nie są zbyt wytrwałe w działaniu, łatwo się zniechęcają, potrzebują akceptacji oraz częstej motywacji.

Konsekwencje dla procesu nauczania języka obcego

1. W trakcie nauczania należy stosować różnorodne formy aktywności, zmiany tempa pracy, różne formy organizacyjne. Należy również dać dzieciom możliwość słuchania wielu głosów w nauczonym języku (dzięki zastosowaniu kaset magnetofonowych, video, CD-romów).
2. Należy uczniom pozwolić na zabawę z językiem obcym: na mówienie z innymi dziećmi podczas improwizacji, naukę rymowanek, piosenek, opowiadania prostych historyjek, naukę wierszy. W początkowym okresie nauki dzieci popełniają wiele błędów. Ich wrodzona wrażliwość słuchowa pozwoli w krótkim czasie wyeliminować większe błędy.
3. Należy stwarzać dzieciom na lekcji sytuacje im znane. Ich naturalna potrzeba bezpieczeństwa zostaje zaspokojona poprzez znane sytuacje, śpiewanie tych samych piosenek, powtarzanie rymowanek, słuchanie kilkakrotne opowiadań.
4. Na tym etapie nauczania należy zrezygnować z prób wyjaśniania i interpretowania zjawisk językowych. Język należy traktować jako kolejną możliwość wyrażania uczuć i emocji dziecka w zabawie.
5. W nauczaniu języka obcego na tym etapie rozwoju należy unikać stosowania nagród i kar. Bardziej efektywna wydaje się wewnętrzna motywacja uczniów poprzez budzenie zainteresowania daną lekcją. Można to osiągnąć przy zastosowaniu różnorodnych form aktywności.

Krótką charakterystyka form aktywności stosowanych w nauczaniu języka obcego dzieci w młodszy wieku szkolnym

Improwizacje mogą być określone jako odgrywanie ról, dotyczące jakiegoś wydarzenia lub sytuacji. Dzieci proszone są o przyjęcie na siebie jakiejś roli lub odegranie pewnej sytuacji, używając języka angielskiego. Rolą może być osoba, którą dzieci znają z codziennego życia (doktor i pacjent) lub wymyślone postacie (księżniczka i smok). Improwizacje w sposób naturalny wspierają poznanie i utrwalenie języka obcego.

Inscenizacje różnią się od improwizacji tym, że poszczególne dialogi, wygłaszane przez uczniów, są z góry narzucone i uczą się oni na pamięć poszczególnych ról. Bardzo często samo przygotowanie inscenizacji jest ważniejsze z punktu widzenia nauczyciela języka, niż samo wykonanie. Dzieci bardzo lubią i mają satysfakcję z możliwości odgrywania ról.

Stosowanie kukiełek jest najczęściej związane z improwizacjami i inscenizacjami. Mogą również być pomocne przy śpiewaniu piosenek, ćwiczeniach rytmicznych, dialogach. Dzięki kukielkom dzieci odwołują się do swojej wyobraźni i mają możliwość stosowania języka angielskiego w różnych kontekstach. Dzięki formom aktywności, w czasie których stosuje się kukielki, lekcje stają się ciekawsze - co z pewnością wpływa na motywację dzieci oraz podnosi efektywność nauczania.

Piosenki i ćwiczenia rytmiczne przede wszystkim uatrakcyjniają jednostkę lekcyjną. Również dzięki melodii i rytmowi język obcy staje się łatwiejszy do nauczenia i zapamiętania. Techniki te bowiem wspierają pamięć mechaniczną. Uczniowie dzięki nim zapamiętują całe zwroty, które później mogą być użyte we wzajemnej komunikacji.

Gry i zabawy ruchowe wykorzystują naturalną potrzebę ruchu dzieci w młodszym wieku szkolnym. Są one elementem wielu form aktywności (improwizacji, inscenizacji, piosenki itd.), ale występują również samodzielnie.

Zajęcia plastyczne wykorzystują naturalną aktywność dziecka. Wykorzystanie prac plastycznych motywuje uczniów do mówienia o swoich pracach i słuchania opowiadania innych. Służy to utrwaleniu słownictwa i zwrotów, a przez swoją atrakcyjną formę motywuje do zapamiętywania.

Historijki obrazkowe, opowiadania i bajki dostarczają dzieciom niezwykle wielu zwrotów i struktur w obcym języku. Ich słuchanie pobudza dziecięcą wyobraźnię. Dzieci lubią słuchać opowiadań wielokrotnie, co wzmacnia możliwości przyswajania przez nich języka obcego.

Efektywność nauczania języka angielskiego z zastosowaniem różnorodnych form aktywności na podstawie badań własnych

Badania własne miały odpowiedzieć na pytanie, czy faktycznie efektywność nauczania języka angielskiego dzieci w młodszym wieku szkolnym zależy od zastosowania form aktywności.

Wykorzystaną metodą badawczą był eksperyment pedagogiczny, a techniką - technika grup równoległych. W badaniu wzięły udział dwie klasy pierwsze - klasa eksperymentalna i kontrolna. W klasie eksperymentalnej, przez kolejne cztery lekcje języka angielskiego nauczyciel przeprowadzał jedną z form aktywności (na każdej lekcji jedną), a w klasie kontrolnej ten sam nauczyciel prowadził lekcje tradycyjnym sposobem, wprowadzając to samo słownictwo. Temat dotyczył przyborów szkolnych.

Na pierwszej lekcji w klasie eksperymentalnej, nauczyciel przeprowadził zabawę pamięciową, drugą formą aktywności była nauka piosenki na temat przyborów szkolnych, trzecią zabawa z rodzaju "Bingo", a ostatnią zabawa ruchowa, utrwalająca poznane nazwy przyborów. Po przeprowadzeniu eksperymentu, w każdej z klas (eksperymentalnej i kontrolnej) dokonałam badania końcowego za pomocą narzędzia kontrolnego. Każdy uczeń otrzymał kartę z rysunkami jedenastu przyborów szkolnych. W przypadku, gdy wiedział, jak dany przedmiot nazwać po angielsku, mógł pokolorować kółeczko pod jego rysunkiem.

Na podstawie badania za pomocą narzędzia kontrolnego mogłam porównać wyniki nauczania w klasie eksperymentalnej i kontrolnej. Wyniki przeprowadzonego badania końcowego zostały przedstawione na wykresie numer 1.

Wykres numer 1. Wyniki eksperymentu porównującego umiejętność nazwania przedmiotów na obrazkach w języku angielskim w klasie eksperymentalnej i kontrolnej.

Jak widać na przedstawionym wykresie, w klasie eksperymentalnej widoczna jest zdecydowana przewaga prawidłowych odpowiedzi na większość pytań dotyczących obrazków. W klasie kontrolnej prawidłowych odpowiedzi jest zdecydowanie mniej. Istnieją nawet trzy punkty (1,4,7), gdzie ani jedno dziecko nie potrafiło podać prawidłowej angielskiej nazwy danego przedmiotu.

Zakończenie

Z przeprowadzonej analizy czynników:

- cech rozwojowych dzieci w młodszym wieku szkolnym oraz ich wpływie na stosowanie metod nauczania języka,
- form aktywności stosowanych w nauczaniu dzieci w tym wieku
- badań własnych, dotyczących efektywności nauczania języka obcego z zastosowaniem form aktywności,

wynikają następujące wnioski;

1. Cechy rozwojowe dzieci w młodszym wieku szkolnym wskazują na konieczność nauczania języka angielskiego z zastosowaniem różnorodnych form aktywności.
2. Nauczyciel, uczący języka angielskiego ma do wyboru szeroki zakres różnorodnych form aktywności, bez zastosowania których nauczanie wydaje się nudne, mało motywujące i nieefektywne.
3. Na podstawie badań własnych mogę stwierdzić, że zastosowanie form aktywności w nauczaniu dzieci w młodszym wieku szkolnym znacząco podnosi efektywność nauczania.

Bibliografia

- S. Halliwell: Teaching English in the Primary Classroom, London 1992.
 G. Lewis, G. Bedson: Games for Children, Oxford 2000.
 M. Łobocki: Metody badań pedagogicznych, Warszawa 1982.
 S. Phillips: Drama with Children, Oxford 2000.
 M. Przetacznik - Gierowska, G. Makiełto - Jarża: Podstawy psychologii ogólnej, Warszawa 1992.
 W.A. Scott, H. Itreberg: Teaching English to Children, London 1995.
 M. Szulc- Kurpaska: Rozwój dziecka a wczesna nauka języka obcego: implikacje dla programu nauczania, materiałów i metodyki (w) "Języki Obce w Szkole" Nr 2 1998 .
 Teaching English to Children from Practice to Principle, edited by Ch. Brumfit, J. Moon, R. Tongue, London 1991.
 P. Ur: A Course in Language Teaching, Cambridge 1996.
 A. Wieczorek, E. Skiba: Program nauczania języka angielskiego dla klas I - III szkoły podstawowej, Warszawa 1999.

09: Wprowadzenie zmiany obchodów Dnia Dziecka

Autor: Dorota Pawelak
dyrektor Szkoły Podstawowej w Zwierzyńcu I

"Zmiana jest bardziej
podróżą w nieznaną
niż przepisem kucharskim
do ścisłego zarachowania"

(Michel Fullan)

W obecnej sytuacji naszej oświaty, każdy dyrektor zainteresowany jakościowym rozwojem swojej szkoły podejmuje się wprowadzenia zmian, nie tylko oświatowych (organizacyjnych, kadrowych).

Zmiana może oznaczać wykreowanie czegoś nowego dotychczas nieznanego, może też adaptację rozwiązania już stosowanego, lecz w innym miejscu, do warunków swojej szkoły, a może też adopcję, tzn. wierne wdrożenie rozwiązania stosowanego gdzie indziej.¹

Przygotowanie zmiany

W 2000r. zdecydowałam się na wprowadzenie w swojej szkole zmiany typu organizacyjnego- wewnętrzne obchody Dnia Dziecka miały stać się imprezą środowiskową (festyn). Była to adaptacja rozwiązania stosowanego już przez inne placówki do warunków naszej społeczności lokalnej.

Przed zapoznaniem rady pedagogicznej ze swoimi planami dokonałam analizy i oceny możliwości wprowadzenia zmiany. W tym celu posłużyłam się "analizą sił pola" Kurta Levina.

Uznałam, że siłami napędowymi będą nauczyciele. 80% grona pedagogicznego to pedagogzy z dłuższym stażem pracy (12-25 lat) w wieku od 32 do 46 lat (75% tej grupy posiadało wyższe wykształcenie). Doświadczenie, nabyte umiejętności, sytuacja społeczna nauczycieli (duże dzieci) będą stanowiły korzystne czynniki do wprowadzenia zmiany.

Siłami hamującymi wprowadzenie zmiany mogli być rodzice i środowisko lokalne. Obawiałam się oporu w formie:

- wycofania się, tj. przystąpienia do wprowadzenia zmiany i wycofania się z niej przy wystąpieniu pierwszych trudności, lub
- odrzucenia, tj. wykazania otwartego oporu przeciw zmianie.

Rozważając myśl M. Fullana- "w problemach dostrzegaj szanse, a nie zagrożenia", uświadomiłam sobie, że muszę pozyskać przynajmniej 10% rodziców tzw. masę krytyczną (84 rodzin, czyli około 9 rodziców) w fazie początkowej, aby zmiana mogła być efektywnie wdrożona. Właściwa informacja, włączanie do uczestnictwa oraz wspieranie rodziców w procesie zmiany pozwoli mi zminimalizować lub wyeliminować opór.

Wprowadzenie zmiany

"Każda osoba zaangażowana
w proces przekształceń
powinna odgrywać rolę,
agenta zmiany"

(Michel Fullan)

Zmianę wprowadziłam na jednej z rad pedagogicznych za pomocą gwiazdy. Posiedzenie rozpoczęliśmy od analizy pytań.

Po co?

Dotychczas z okazji Dnia Dziecka przygotowywana była akademie i rozgrywki sportowe dla uczniów. Nauczyciele i dzieci wkładali dużo wysiłku w przygotowanie programu artystycznego, który prezentowany był dla niewielkiej grupy widzów. Postanowiliśmy podjąć działania, których głównym celem byłoby zaprezentowanie naszej szkoły w środowisku lokalnym.

Co?

Zrezygnowaliśmy z dotychczasowej formy obchodów na rzecz imprezy środowiskowej (festyn).

Zaangażuje ona w większym stopniu rodziców w życie szkoły, rozpropaguje naszą szkołę w środowisku lokalnym, będzie okazją do pozyskania dodatkowych środków finansowych. Zmiana pozwoli rodzicom uczestniczyć w poznawaniu osiągnięć własnych dzieci, zobaczyć efekty działalności artystycznej: recytatorskie, muzycznej, tanecznej, plastycznej. Będą mieli możliwość wzbogacenia własnej osobowości poprzez przeżycia artystyczne i dumę z osiągnięć dzieci.

Zorganizowanie festynu będzie odpowiednim sposobem zaradzenia problemom finansowym, z jakimi boryka się szkoła. Będziemy mieli okazję pogłębić współpracę z przedstawicielami lokalnych władz samorządowych.

Kto?

Ustaliliśmy, że osobami odpowiedzialnymi za urzeczywistnienie zmiany będą: dyrektor, nauczyciele, rodzice. Zwrócimy się również o pomoc do MAŻ działającej przy naszej szkole.

Jak?

Przedyskutowaliśmy sposoby wdrożenia zmiany. Rozmowa dotyczyła następujących zagadnień:

- celów, jakie chcemy osiągnąć,
- przewidywanych trudności,
- sposobów zaznajomienia z projektem uczniów i rodziców
- sposobów pomiaru efektów.

Na zasadzie burzy mózgów ustaliliśmy taktykę postępowania, która polegać będzie na:

- zaznajomieniu wszystkich zainteresowanych z celami i spodziewanymi efektami zmiany,
- uświadomieniu, że decyzje w tej sprawie podjęte zostaną za ich wiedzą i akceptacją,
- zapewnieniu pomocy w przygotowaniu programu artystycznego itp.

Kiedy?

Okres przygotowawczy będzie trwał od marca do końca maja.

Decyzja o rozpoczęciu działań podejmniemy po zapoznaniu i pozytywnym zaopiniowaniu zmiany przez rodziców i uczniów.

Gdzie?

Festyn odbędzie się na terenie naszej szkoły. W realizacji zmiany będą uczestniczyć uczniowie wszystkich klas. W ciągu okresu przygotowawczego odbędą się spotkania i dyskusje zainteresowanych stron. W połowie maja dyrektor dokona

przeglądu stanu przygotowań do festynu.

Ewaluacja

Oceny skuteczności wprowadzenia zmiany dokonamy na zebraniu podsumowującym obchody uroczystości. Ocenimy wkład pracy nauczycieli, uczniów w przygotowanie programu artystycznego i oprawy plastycznej oraz stopień realizacji wytyczonych celów.

Cele zmiany:

- pogłębienie współpracy z rodzicami, przedstawicielami lokalnych władz samorządowych i organizacji społecznych,
- rozwijanie umiejętności artystycznych uczniów, pogłębianie ich identyfikacji ze szkołą,
- zgromadzenie środków finansowych na cele szkoły,
- promowanie szkoły w środowisku lokalnym.

Po analizie gwiazdy pytań przystąpiliśmy do opracowania harmonogramu zmiany.

L.p.	Zadania	Odpowiedzialny	Termin realizacji
1.	Powołanie komitetu organizacyjnego festynu z okazji Dnia Dziecka	dyrektor	marzec
2.	Zebranie nauczycieli - burza mózgów na temat sposobu zorganizowania imprezy środowiskowej	dyrektor	marzec
3.	Podział zadań i przyjęcie odpowiedzialności za poszczególne zadania:		
	* zamówienie mini "wesołego miasteczka"	dyrektor	marzec
	* opracowanie programu artystycznego	wyznaczeni nauczyciele	początek kwietnia
	* przygotowanie rozgrywek sportowych	dyrektor, nauczyciel w-f	maj
	* dekoracja placu szkolnego	nauczyciel sztuki	kwiecień, maj
	* przygotowanie prac uczniowskich do aukcji	n-le klas I-III i n-I sztuki	
	* pozyskiwanie sponsorów	dyrektor, nauczyciele	marzec - maj
	* zamówienie zespołu muzycznego, sceny	dyrektor, rodzice	kwiecień
4.	Przygotowania bezpośrednie:		
	* akcja plakatowa	nauczyciele	maj
	* przygotowania loterii fantowej	rodzice, dyrektor	maj
	* przygotowanie bufetu	rodzice, dyrektor	maj
5.	Festyn	dyrektor, nauczyciele	ostatnia niedziela maja
6.	Sprawozdanie z imprezy i jej rozliczenie	dyrektor, nauczyciele, rodzice	czerwiec
7.	Rozwiązanie komitetu organizacyjnego	dyrektor	czerwiec

Ocena efektywności zmiany

"Jakość - to, co zadawała a nawet zachwyca klienta"
(E. Deming)

Dokonując ewaluacji (na radach pedagogicznych w 2000 i 2001r.) staraliśmy się ocenić skalę i zasięg oddziaływań zmiany. Odpowiadaliśmy napytanie: czy osiągnęliśmy wytyczone cele?

Na podstawie analizy danych (liczba uczniów, rodziców, nauczycieli zaangażowanych w zmianę, zyski finansowe, notatki w prasie - promocja szkoły w środowisku, współpraca z przedstawicielami lokalnych władz) stwierdziliśmy, że rezygnacja z dotychczasowej formy obchodów Dnia Dziecka na rzecz imprezy środowiskowej, okazała się doskonałym pomysłem.

- Około 20% rodziców zaangażowało się w organizowanie festynu, przygotowując loterię fantową, zabawę taneczną na świeżym powietrzu, stoisko gastronomiczne, pozyskując sponsorów oraz biorąc udział w rozgrywkach sportowych (mecze piłki nożnej ojcowie-synowie; bieg o puchar dyrektora szkoły).
- Nauczyciele włożyli wiele wysiłku w przygotowanie części artystycznej, dzięki której wszyscy mogli oglądać popisy recytatorskie, muzyczne i taneczne uczniów naszej szkoły. Barwne i wesołe dekoracje zdobiące okna i teren szkoły przyciągały wzrok uczestników festynu. 100% nauczycieli włączyło się w czynności organizacyjne.
- Festyn przyczynił się do promocji szkoły w środowisku lokalnym (notatki w lokalnej prasie), oraz do pogłębienia współpracy z przedstawicielami władz samorządowych.
- Cała społeczność lokalna miała okazję zobaczyć efekty pracy szkoły oraz wzbogacić własną osobowość poprzez przeżycia artystyczne.
- Dzięki własnym zyskom (bufet, loteria) oraz szczodrości sponsorów, festyn stał się imprezą dochodową. Pieniądze zostały przeznaczone na potrzeby szkoły.

Pełna ocena efektywności zmiany nie może opierać się jednak tylko na ocenie danych. Stefan Wlazło podkreśla, że nawet znakomite procedury ewaluacyjne muszą być skonfrontowane z opinią, oceną klienta (w naszej zmianie są to uczniowie, rodzice, środowisko lokalne, władze samorządowe, nadzór pedagogiczny). Ostatecznym kryterium jakości jest jej społeczny kontekst związany z oceną klienta.

Na podstawie wcześniej zebranych opinii rodziców, nauczycieli, uczniów, przedstawicieli władz lokalnych, dyrektorów sąsiednich szkół obecnych na festynie, jednogłośnie stwierdziliśmy, że festyn zaspakaja oczekiwania klientów wpływając pozytywnie na zmianę ich postaw i wartości.

Ze względu na duże zainteresowanie imprezą (rodzice, uczniowie, środowisko lokalne) weszła ona już na stałe do kalendarza imprez szkolnych.

Wprowadzanie nawet małej zmiany jest moim zdaniem sposobem na tworzenie własnych pomysłów na szkołę, pogłębianiem współdziałania i dialogu z różnymi klientami edukacji, poszukiwaniem na swój sposób i swoje możliwości informacji o skuteczności pracy szkoły. Bardzo ważne jest również to, że wpływa ona korzystnie na postawy i wartości osób w nią zaangażowanych.

"Przywróćcie prawo pierwszeństwa
takim wartościom jak: odczuwanie,
przeżywanie, tworzenie, rozumienie,
uspołecznienie, miłość i życie"
(C. Freinet)

10: "O Unii wiemy wszystko" - GRECJA - Scenariusz inscenizacji

Autor: Dorota Pawelak

Szkoła Podstawowa Zwierzyniec I

Na scenę wchodzi narratorzy- dzieci ubrane w ludowe stroje greckie.

Narrator I

Pragniemy zaprezentować jeden z 15 krajów Unii Europejskiej. Jaki to kraj, mamy nadzieję, że sami odgadniecie po kilku prezentacjach.

Narrator II

Pierwsza z nich dotyczyć będzie starożytności. Zapraszamy.

Na scenę wchodzi dwie dziewczynki w tunikach.

Dziewczynka I

Naród ten wierzył w istnienie wielu bogów. Sądził, że bogowie żyją na najwyższej górze - Olimpie. Jest to wysoki stromy szczyt, tajemniczy i niedostępny. Wszyscy byli przekonani, że bogowie wyglądają jak ludzie, ale są nieśmiertelni.

Dziewczynka II

Każde bóstwo odpowiadało za inną dziedzinę życia człowieka: miłość, szczęście, muzykę a nawet wojnę.

Zaprosiliśmy na dzisiejszą uroczystość mitycznych bogów. Prosimy przybyszów z Olimpu.

Na scenę wchodzi Hera, Atena, Zeus, Posejdon i Hades.

Hera

Nazywam się Hera. Jestem żoną Zeusa, boginią małżeństwa i narodzin. Moimi atrybutami jest lilia i paw.

Atena

Jestem córką Zeusa, boginią mądrości, wojny i pokoju. Moimi atrybutami są tarcza i włócznia. Od mojego imienia pochodzi nazwa stolicy tego kraju -Aten.

Pozwólcie, że przedstawię Wam mojego ojca Zeusa.

Zeus

Jestem najważniejszym z bogów, ojcem i władcą. Podlegają mi: niebo i wszystkie zjawiska atmosferyczne. Moimi atrybutami jest berło, piorun i orzeł.

Oto moi dwaj bracia: Posejdon i Hades.

Posejdon

Nazywam się Posejdon. Jestem bogiem morza. Dzięki mnie tryskały źródła. Ujarzmiłem konie i byki. Moim atrybutem jest trójząb.

Hades

Ja nazywam się Hades. Jestem strażnikiem umarłych, władcą podziemi. Moimi atrybutami są niewidzialny hełm i róg obfitości.

Dziewczynka I

Dziękujemy za przybycie, zapraszamy na poczęstunek godny bogów.

Dziewczynka II

Jest to oczywiście ambrozja i nektar.

Dziewczynki odprowadzają bogów do stolika umieszczonego na boku sceny.

Na scenę wchodzi narratorzy.

Narrator I

Pozostając w starożytności zapraszamy na drugą prezentację. Dotyczyć ona będzie igrzysk olimpijskich.

Na scenę wchodzi dziewczynka w tunice i trzech chłopców. Pierwszy z pochodnią, drugi z wieńcem laurowym na głowie i wazą w rękach, trzeci trzyma w rękach flagę olimpijską.

Dziewczynka

W starożytności organizowano w tym kraju igrzyska olimpijskie ku czci Zeusa. Pierwsza olimpiada odbyła się w 776r p.n.e., kolejne organizowano co cztery lata. Około 50 000 mężczyzn oglądało to pięciodniowe święto sportu. Kobiety nie miały prawa wstępu na stadion. Na czas trwania igrzysk zawieszano wojny, ogłaszano święty rozejm.

Chłopiec I

Olimpiadę rozpoczynano zapaleniem znicza olimpijskiego.

Chłopiec II

Starożytni lekkoatleci nie zdobywali medali. Nagradzano ich wieńcami z gałązek oliwnych i wazami z oliwą.

Chłopiec III

Do dzisiaj symbolem igrzysk jest pięć kół z ołtarza w Olimpie.

Na scenę wchodzi narratorzy.

Narrator II

Trzecia prezentacja dotyczyć będzie kuchni tego kraju - zapraszamy.

Na scenę wchodzi trzy dziewczynki ubrane w niebieskie spódniczki, białe bluzki. Na głowach mają niebieskie daszki, a we włosach białe kokardy.

Dziewczynka I

Grecy uwielbiają bardzo smaczne jedzenie! Wiele greckich przepisów kulinarnych, znanych w starożytności stosuje się jeszcze dziś. Potrawy przyrządzane są przede wszystkim z ryb. W Polsce znana jest ryba podawana w sosie z warzyw, czyli... ryba po grecku.

Dziewczynka II

Grecy zachwycają się oliwkami. Na każdym wzgórzu widać skupiska drzew oliwnych. Owoce z tych drzew są jedzone w całości lub gniecione i przerabiane na oliwę, której używa się do przygotowywania różnych potraw.

Grecy używali oliwy do lampek oliwnych, jak również do nacierania ciała.

Dziewczynka III

Charakterystycznymi owocami w tym kraju są winogrona. Jest tu ponad 500 odmian winogron, z których robi się wiele gatunków win.

Przy rytmach bardzo znanego w Grecji utworu -"Zorby" zapraszamy na degustację potraw.

Dziewczynki częstują nauczycieli, uczniów i zaproszonych gości oliwkami, rybą po grecku i winogronami.

Na scenę wchodzi grupa dzieci w strojach turystów z flagami Grecji w rękach.

Dziecko I

Koledzy, gdzie się wybieracie?

Dziecko II

Jedziemy do Grecji.

Ja będę zwiedzał stolicę Grecji - Ateny.

Dziecko III

Ja jadę, żeby zobaczyć Akropol i malownicze ruiny Partenonu.

Dziecko IV

Ja natomiast będę podziwiała piękne plaże i skorzystam z kąpieli słonecznych.

Dziecko I

Czy wiecie, jaki język i jednostka monetarna obowiązuje w tym kraju?

Dziecko II

Językiem urzędowym jest grecki. Jednostką monetarną jest drachma.

Dziecko I

Dlaczego on zachowuje się tak jakby mnie nie rozumiał?

Dziecko III

Nie wiesz? On udaje Greka!

Dziecko I

Życzę Wam szczęśliwej podróży.

Wszyscy uczniowie wchodzi na scenę.

Narrator I na tle melodii "Zorby"

Mamy nadzieję, że nasze prezentacje przybliżyły Wam obraz Grecji, a postacie bogów, olimpijczyków i stroje ludowe na długo zostaną w Waszej pamięci.

11: W poszukiwaniu "zapomnianych" słów. Ćwiczenia leksykalne.

Autor: mgr Katarzyna Ryszka - nauczyciel języka polskiego i języka rosyjskiego w Zespole Szkół Spożywczo-Usługowych w Tychach.

Jednym z podstawowych zadań polonisty jest uwrażliwienie młodego człowieka na piękno języka ojczystego. To truizm - fakt. Jednak praca nad wyrobieniem nawyku kontrolowania swej mowy i umiejętnym korzystaniem z jej bogatych zasobów jest, jak się wydaje, coraz bardziej nagłą potrzebą. Zmiany, jakie zaszły w otaczającym nas świecie, w dużym stopniu zmieniły i język. Niestety nie zawsze spotykamy się z chlubnymi ich przykładami. Nasi uczniowie zbyt często ulegają językowej modzie, popadając w pustosłowie i bylejałość. Językoznawcy od lat zwracają uwagę na szkodliwą ekspansywność niektórych form. I choć stale apelują o większą dbałość o słowo, równocześnie wyrażają przekonanie, iż pewne językowe uchybienia młodzieży należy potraktować pobłażliwie, jako przejaw młodzińskiej manifestacji odrębności. Tak dzieje się z modnymi super i ekstra. Nie należy bowiem spodziewać się, iż młodzi ludzie zrezygnują z ich używania (są to przecież formy szalenie "wygodne!") Warto jednak zwracać uwagę na to, jak bardzo pojemnymi stały się, zwłaszcza używane w sposób nieuzasadniony i nagminny.

Zastanawiając się nad wskazanym problemem i przeglądając podręczniki naszych przyszłych uczniów, w książce do 3. klasy gimnazjum znalazłam krótkie ćwiczenie. Polecenie w nim zawarte brzmi: "DO WORKA Z ETYKIETĄ SUPER WRZUCONO WSZYŚTKIE WYRAZY, KTÓRE ISTNIAŁY W NASZYM JĘZYKU, WYRAŻAJĄCE ZACHWYT, PODZIWI, WARTOŚCIUJĄCE POZYTYWNE. PRZYWRÓĆ TE WYRAZY JĘZYKOWI PÓLSKIEMU". Przywołuję je tutaj z kilku względów. Po pierwsze, ujęło mnie swą obrazowością; jasnością i prostotą komunikatu. Po drugie, dotyka tego, co będzie stanowić sens proponowanej przeze mnie pracy nad językiem. Po trzecie, można je potraktować jako swoisty apel (do nas wszystkich) o - szeroko pojmowaną - kulturę słowa.

Nauczyciel, zwłaszcza początkujący, zmagający się ze zbyt obszernym programem nauczania, nie raz stawiał sobie pytanie, jak połączyć rzetelną, żmudną pracę nad językiem ucznia poprzez ćwiczenia z realizacją ambitnego programu z zakresu literatury. Praktyka bowiem pokazuje, jak trudne jest to zadanie; zwłaszcza, gdy pracujemy z zespołem słabym. Właściwe rozpoznawanie i nazywanie stanów, odczuć, emocji jest szalenie trudne dla ucznia o znacznie okrojonym zasobie słownictwa. W artykule, który kieruję do polonistów pracujących z mniej uzdolnioną młodzieżą, proponuję proste ćwiczenia leksykalne, które pomogą jej dostrzec wartość pomijanych (zapomnianych, nie lubianych, uważanych za zbyt staroświeckie?) wyrazów. W ćwiczeniach występują zarówno szeregi słów bliskoznacznych, jak i wyrazy znaczeniowo bardziej odległe, bowiem naszym celem jest zarówno uświadomienie różnorodności odcieni znaczeniowych słów, jak i zmuszenie do refleksji nad przydatnością, zasadnością stosowania i wartością słów super i ekstra. Większość ćwiczeń jest opatrzonych krótkim komentarzem, który wyznacza kierunek rozważań uczniów i nauczyciela. Ciekawe wnioski młodzieży warte będą zapisania w zeszytach.

I.

Zastanów się i podaj przykłady sytuacji, w których używasz słów (częstek) super, ekstra. Odszukaj je w słowniku wyrazów obcych i porównaj znaczenia. Zapisz w zeszytcie, zaznaczając, kiedy są formami bliskoznacznymi.

Rozwiązanie

Wskazane przez młodzież sposoby użycia obu form zapewne przyjmą kształt pytań i odpowiedzi:

Jaki jest? Super!, Ekstra!

Jak jest?

Pojawią się też przykłady: superchłopak, superdziewczyna itp.

Przykładowy zapis

super 1. 'nadmierzalnie, znakomicie, świetnie, ekstra'

ekstra 1. 'dodatkowo, osobno, specjalnie; ponadto, oprócz'

2. W użyciu przymiotnikowym oba słowa mają znaczenie 'nadmierzajny, niezwykle'

Częstki super-, ekstra- występują jako pierwsze człony wyrazów złożonych.

II.

Wybierz z ramki określenie, które pasuje do krótkiego opisu osoby.

Muzyk często zapraszany do wzięcia udziału w nagraniu utworu - muzyk (wzięty)

Aktor, którego wszyscy znają i podziwiają - aktor (słynny)

Wirtuoz, który nie ma sobie równych - wirtuoz (fenomenalny, genialny)

Reżyser, którego filmy są cenione w świecie - reżyser (wybitny)

Wykonawca dbający o każdy szczegół swego występu - wykonawca (perfekcyjny)

Zawodnik cieszący się autorytetem i przewodzący grupie - zawodnik (czołowy)

Spiker znany i lubiany - spiker (popularny)

popularny, perfekcyjny, wzięty, genialny, fenomenalny, czołowy, wybitny, słynny

Rozwiązanie podano w nawiasach.

Komentarz

Bycie człowiekiem niezwykle często jest kojarzone z nieprzeciętnymi zdolnościami, talentem, sukcesem na polu zawodowym. W takich przypadkach użycie słów super, ekstra może być uzasadnione, bowiem mamy do czynienia z kimś najlepszym, wyjątkowym. Zauważmy jednocześnie, iż użyte w ćwiczeniu przymiotniki nazywają to, co decyduje o wyjątkowości każdej z tych osób, stanowi sens bycia najlepszym (np. bycie cenionym, lubianym, bycie profesjonalistą itp.)

III

Do hasel reklamowych dobierz etykiety z odpowiednimi określeniami.

1. Lubisz niespodzianki? Wybierz nasz nowy komiks!
2. Zobacz film, który rozbudzi twoje emocje!
3. Ten numer przeczytasz od deski do deski!
4. Nasz spektakl będzie hitem sezonu!
 - a. ciekawy, interesujący, pasjonujący, zajmujący
 - b. poruszający, emocjonujący, porywający, wzruszający

- c. znakomity, fantastyczny, rewelacyjny, świetny
- d. zadziwiający, zaskakujący, zdumiewający, szokujący

Rozwiązanie: 1d, 2b, 3a, 4c

Komentarz

Zwróćcie uwagę, iż każdy reklamowany "produkt artystyczny" ma zachwycić swą niezwykłością. Z powodzeniem mogliśmy go określić jedynie słowem super lub ekstra, nie przywołując podanych określeń. Jednak to one wyraźnie komunikują odbiorcy, na czym owa wyjątkowość polega (np. w nowym komiksie zobaczysz świat, jakiego do tej pory w lubianej przez siebie literaturze nie poznałeś; w akcję filmu zaangażujesz się uczuciowo; czasopismo pochłonie całą twoją uwagę; spektakl będzie masowo oglądany zyskawszy świetną recenzję). W hasłach reklamowych słowami - kluczami do właściwego przyporządkowania określeń są rzeczowniki: niespodzianki, emocje, hit oraz związek frazeologiczny od deski do deski.

IV

Połącz rzeczownik z wybranym z ramki przymiotnikiem.

- rola,
- akademii,
- egzemplarz,
- siła,
- humor,
- biel
- bramka,
- widok,
- zakątek,
- sztuczka,
- wiadomość,
- nastrój,
- wzór,
- sukces,
- odpowiedź,
- krajobraz

niebываły, cudowny, podniosły, pierwszorzędny, unikalny, niecodzienny, niesłychany, uroczysty, urokliwy, nieskazitelną, niedościgniony, szampański, nadludzki, mistrzowski, celujący, niezły

Rozwiązanie

pierwszorzędna rola, uroczysta akademii, unikalny egzemplarz, nadludzka siła, szampański humor, nieskazitelną biel, mistrzowska bramka, niecodzienny widok, urokliwy zakątek, niezła sztuczka, niesłychana wiadomość, podniosły nastrój, niedościgniony wzór, niebываły sukces, celująca odpowiedź, cudowny krajobraz

V

Na szkolnym półmetku dziewczyny wyglądały super! Ich stroje - dopracowane pod każdym szczegółem - zgodnie oceniono jednym słowem: ekstra! Trudno wybrać najlepszy. Każdy jest inny. Skorzystaj z jednego lub kilku podanych określeń i opisz wymyśloną przez siebie kreację.

elegancki, szykowny, wytworny, ekskluzywny, gustowny, ponadczasowy, awangardowy, ekstrawagancki, nowoczesny, powabny, interesujący, oryginalny, szalony, olśniewający, wystrzałowy

Komentarz

Różnimy się gustami; jedni wolą styl klasyczny, inni awangardowy. Odmienne więc będą nasze oceny strojów. To, co dla jednego jest piękne i ciekawe, dla innego może być pospolite lub bez wyrazu. Wyobraź sobie, że o kupienie superkreacji prosisz mamę (tu zapewne wyobraźnia podsunie coś zgoła odmiennego od wymarzonej kreacji nastolatki). Czy masz pewność, że otrzymasz coś, co na pewno ci się spodoba? By dobrze cię zrozumiano, stosuj słownictwo, które jak najdokładniej nazwie twoje wyobrażenia.

VI

Każda dziewczyna w klasie lzy uważała, że to jej chłopak jest super. W czasie wspólnego spotkania okazało się jednak, że nie sposób porównać osoby tak różne, jak sympatie wszystkich dziewczyn. Ulubione słowa super, ekstra były bezradne wobec odmienności i mnogości zalet. W końcu dziewczyny postanowiły po kolei zapisać na tablicy te cechy, które w swoich przyjaciółach lubią i cenią najbardziej.

1. Przeczytaj uważnie wszystkie określenia i zastanów się, jakie cechy nazywają, a następnie podziel je na grupy według przyjętych przez siebie kryteriów.
2. Czy umiesz wyjaśnić znaczenie związków frazeologicznych: na medal, na schwał, do tańca i do różańca, jak dąb, złoty chłopak?

On jest po prostu super !

atrakcyjny (a), uroczy (c), ujmujący (c), szarmancki (d), błyskotliwy (b), nietuzinkowy (c), piękny (a), czarujący (c), elokwentny (b), męski (c), wysportowany (a), zadbany (a), wdzięczny (c), dżentelmeński (d), rzutki (e), grzeczny (d), sympatyczny (c), żywiołowy (e), spontaniczny (e), rozsądny (b), uczuciowy (c), uprzejmy (d), przystojny (a), inteligentny (b), modny (a), miły (d), dynamiczny (e), życzliwy (d)

Rozwiązanie

1. Kryteria podziału: a) wygląd zewnętrzny, b) cechy intelektu, c) osobowość, d) zachowanie wobec innych, e) temperament.
Przynależność do odpowiedniej grupy wskazuje litera w nawiasie.
2. Uczniowie mogą posłużyć się następującymi słowami: doskonały, idealny, wzorowy, wspaniały, niezwykły, wyjątkowy, jedyny, bezkonkurencyjny, silny, krzepki, rośli.

Komentarz

Profesor Jan Miodek w jednym z krótkich wykładów dla młodzieży napisał: "Coraz rzadziej też, niestety, słyszę różnorodne pozytywne określenia chłopców i dziewcząt (...). Zamiast nich pojawia się wszędzie monotonne super-: superchłopak, superfacet, superbabka, superfacetka. Pamiętajcie; stopień zróżnicowania form jest miarą Waszej sprawności językowej, jest także miarą bogactwa stylistycznego Waszego ojczystego języka."**

Człowiek może posiadać bardzo wiele zalet i zarazem wieloma cechami pozytywnymi może różnić się od innych. Trzeba je nazywać "po imieniu". Dopiero wtedy jesteśmy w stanie przekazać jakąś prawdę o danej osobie. Uświadomienie sobie i dokładne nazwanie tego, co nam w kimś imponuje, pomaga też bardziej obiektywnie ocenić jego rzeczywistą wartość. Czy na określenie mianem super zasługuje ten, kto ma jedynie wyjątkową prezencję?

VII

Odegraj rolę nauczyciela sprawdzającego zapisane przez uczniów zdania, zawierające niepożądane wyrazy z częstką super-. Zaproponuj im inny wariant, o tej samej treści, wykorzystując związki frazeologiczne: przykuwać wzrok, zjeść zęby (na czymś), szukać (kogoś) ze świecą, grać pierwsze skrzypce, być w siódmym niebie, wypłynąć na szerokie wody.

Suknia Baśki na wszystkich zrobiła superwrażenie.

Wszyscy uważali, że jest kimś superwyjątkowym.

Wujek Edek jest superfachowcem od tapetowania.

Po randce z Piotrem czuła się superszczęśliwa.

Mama upiekła superciasto.

Dopiero w tym roku zespół stał się superpopularny.

Wojtek stał się superliderem w swojej grupie.

Przykładowe rozwiązanie

Suknia Kaśki przykuwała wzrok wszystkich.

Wszyscy uważali, że takiego człowieka można by ze świecą szukać.

Wujek Edek zjadł zęby na tapetowaniu.

Po randce z Piotrem była w siódmym niebie.

Dopiero w tym roku zespół wypłynął na szerokie wody.

Wojtek gra pierwsze skrzypce w swojej grupie

Komentarz

Pamiętajmy o korzystaniu ze związków frazeologicznych. Za ich pomocą możemy inaczej wyrazić zachwyt, podziw, podkreślić niezwykłość sytuacji, osoby, rzeczy. Większość z nas posługuje się nimi w życiu codziennym bezwiednie, gdyż zakorzeniły się w mowie potocznej bardzo mocno. Używajmy ich również w sposób świadomy. Wtedy nasze wypowiedzi będą bardziej obrazowe, a co za tym idzie, ciekawsze dla słuchacza.

VIII

Wyobraź sobie, że byłeś gościem podczas uroczystego obiadu.

1. Użyj podanych niżej słów do krótkiego opisu tego wyjątkowego posiłku.
2. Zastanów się, czy w swoim opisie mógłbyś wykorzystać związki frazeologiczne: palce lizać, niebo w gębie. Dlaczego wyczuwasz niestosowność ich użycia w tym przypadku?

pyszny, wyszukany, smaczny, smakowity, szlachetny, wyśmienity, wyborny, wykwinny, wytworny, apetyczny

Przykładowe rozwiązanie

Np. Wytworne towarzystwo zasiadło do wykwinnego obiadu, w czasie którego podano pyszny krem z borowików, wyszukany zestaw surówek, wyborne wino o szlachetnym aromacie itp.

Komentarz

Pamiętajmy, iż o doborze słów w dużym stopniu decyduje sytuacja, w jakiej się znajdujemy. Do jej charakteru musimy dostosować naszą wypowiedź pod względem stylistycznym. O rzeczach i sprawach pięknych, wzniosłych mówimy inaczej niż o zwykłych i powszednich. Przywołane związki frazeologiczne, opisujące doznania smakowe, stosujemy raczej w mowie potocznej (np. oceniając maminy obiad).

IX

Korzystając z jak największej liczby użytych wcześniej słów, wyrażających zachwyt i podziw, wymyśl treść SMS, w którym zawrzesz podstawowe informacje na temat imprezy u wspólnej koleżanki (możesz zastosować równoważniki zdań).

Przykładowe rozwiązanie

Impreza u Jolki świetna. Piękne dziewczyny. Wyjątkowe menu. Niepowtarzalny klimat. Nastrojowa muzyka. itp.

Komentarz

Posługując się wielokrotnie tym samym słowem wyrażającym zachwyt, w rozmowie lub długim wywodzie być może uda nam się uniknąć wrażenia "powtarzania się". Jednak w krótkim, zwięzłym tekście, który ma być treściwy, tzn. dostarczyć odbiorcy jak najwięcej informacji, jest wskazana precyzyjność w doborze słownictwa. Wszystkie określenia występujące we wcześniejszych ćwiczeniach pomogą w sposób różnorodny opisać rzeczy, osoby, emocje, przeżycia itp. Zapytani o wrażenia z jakiejś imprezy, często odpowiadamy dwoma słowami, będącymi "bohaterami" naszych ćwiczeń. Widzimy jednak, że jako odpowiedź na konkretne pytanie mogą znaczyć właściwie wszystko; są bardzo pojemne znaczeniowo. W niektórych sytuacjach może to być ich zaletą, w większości jednak jest wadą. Nie bądźmy ogólnikowi ulegając modzie, według której wszystko jest super lub ekstra.

Ćwiczenia leksykalne, będące stałym elementem większości lekcji języka polskiego, warto czynić głównym przedmiotem pracy ucznia. Podkreślimy tym wagę odpowiedzialności za słowo. Prezentowane zadania nie stanowią materiału odkrywczego; nie odsłaniają też pokładów rzeczywiście zapomnianych wyrazów. To właśnie fakt, iż większość z nich to słowa najprostsze, ma zmusić młodzież do refleksji nad nieuzasadnionym ich pomijaniem oraz pomóc dojść do wniosku, że słowa super, ekstra brzmią często i sztucznie, i nieprawdziwie.

Przypisy

* K. Orłowa, H. Synowiec, Język ojczysty, Warszawa 2001, s. 58.

** J. Miodek, Ojczyzna polszczyzna dla uczniów, Gdańsk 1996, s. 12-13.

Bibliografia

1. S. Bąba, J. Liberek, Mały słownik frazeologiczny współczesnego języka polskiego, Warszawa 1994.
 2. J. Miodek, Ojczyzna polszczyzna dla uczniów, Gdańsk 1996.
 3. M. Nagajowa, ABC metodyki języka polskiego, Warszawa 1990.
 4. K. Orłowa, H. Synowiec, Język ojczysty, Warszawa 2001.
 5. Słownik wyrazów bliskoznacznych. Red. S. Skorupka, Warszawa 1986.
 6. Słownik wyrazów obcych. Red. E. Sobol, Warszawa 1999.
-

12: MŁODZIEŻ INTERNACKA W PRZEDSZKOLU

Autor: mgr Atena Wróbel
wychowawca w Internacie Zespołu Szkół im. Gen. Wł. Andersa w Częstochowie

Praca w internacie nie jest, jak się powszechnie wydaje pracą lekką. Jednym z zadań wychowawcy jest nakłanianie i zachęcanie do pracy w licznych sekcjach zainteresowań. W mojej placówce działają : sekcja kulturalno - oświatowa, (o której będzie mowa w tym artykule), sekcja dekoracyjna, gospodarcza, higieniczno - sanitarna, sportowa i komputerowa. Namówienie młodzieży do aktywnego udziału , w pracy którejś z nich nie jest wcale proste i łatwe. Jednakże robi się to w celu poszerzenia horyzontów i zainteresowań wychowanków, a zarazem zorganizowania im czasu wolnego.

W trakcie pięciu lat pracy w internacie funkcjonującym przy Zespole Szkół im. Gen. Wł. Andersa przekonałam się, że największym problemem jest zachęcenie młodzieży do pracy w sekcji kulturalno - oświatowej. Młodzież nie ma odwagi występować przed publicznością złożoną ze swoich koleżanek i kolegów. Tłumaczy się brakiem czasu i zdolności. Ponadto trudno jest dobrać repertuar tak, aby zadowolić wszystkich jej członków.

Jako opiekunka sekcji zawsze starałam się uatrakcyjnić pracę z młodzieżą. Układałam montaże dowcipnie i ciekawie, utwory recytowane na wieczorkach poetyckich młodzież wybierała samodzielnie, a ja w większości przypadków akceptowałam te wybory.

W roku ubiegłym postanowiłam zachęcić młodzież do wyjścia poza mury placówki. Wychowankowie przyjęli tę propozycję z entuzjazmem. Po dyskusji ustaliliśmy, że odwiedzimy dzieci uczęszczające do przedszkola przy ul. Olsztyńskiej. Przygotowaliśmy przedstawienie składające się z dwóch inscenizacji: " Kłopoty Burka z podwórka " i " Na lewo i na prawo " . Pierwsze z opowiadań przedstawia problemy psa, który nie ma jeszcze naprawionej budy, a tu zima " za pasem ", drugie utrwala umiejętność poprawnego posługiwania się lewą i prawą ręką. Staraliśmy się dobrać repertuar tak, aby nie tylko bawił, ale i uczył.

Przygotowania nie trwały długo. Młodzież szybko nauczyła się tekstów, chodziła na próby (a nie zdarza się to często, zwykle wychowankowie spóźniają się, tłumacząc to nadmiarem nauki). Dziewczeta i chłopcy sami wykonali kostiumy i dekoracje. Z oprawą muzyczną także nie było kłopotu, ponieważ jedna z dziewcząt potrafi grać na organach.

Młodzież została przyjęta w przedszkolu bardzo serdecznie, zarówno przez pracowników placówki, jak i przez dzieci. Wychowankowie byli zachwyceni wystrojem sal

przedszkolnych i zachowaniem dzieci w czasie występu. Reagowały one żywiołowo, brały udział w spektaklu: odpowiadały na pytania, tańczyły i śpiewały wraz z występującymi.

W drodze powrotnej do internatu członkowie sekcji zaproponowali, aby jeszcze raz zorganizować podobną imprezę.

Postanowiliśmy tym razem odwiedzić dzieci należące do Centrum Pomocy Dziecku Niepełnosprawnemu i Jego Rodzinie. Młodzież bardzo przeżywała ten występ. Prawie wszyscy po raz pierwszy mieli mieć kontakt z dziećmi sprawnymi inaczej. Z jednej strony można było zauważyć radość z wyjścia do tej placówki, a z drugiej niepewność i lęk, jak należy się zachować i jak zareagują dzieci na występ. Repertuar był nieco inny . Jedno z opowiadań się powtórzyło : " Na lewo i na prawo ". Drugie natomiast " Kuśnierz jeź lgiełka " opowiadało o przygotowaniach zajączków do zimy.

Okazało się, że obawy były zupełnie niepotrzebne. Dzieci były wspaniałe. Reagowały wyjątkowo spontanicznie. Młodzież internacka została przez nie przyjęta bardzo ciepło. Występ się udał. Dodatkowo wychowankowie zwiedzili ośrodek : sale dydaktyczne, salę

audiowizualną. Mogli porozmawiać z wychowawcami o problemach na jakie napotykają w swojej codziennej pracy. Młodzież była pod wrażeniem podejścia wychowawców do dzieci. Wszyscy zgodnie stwierdzili, że ten krótkotrwały pobyt w ośrodku wiele ich nauczył. Nie sądzili, że można tak szybko i łatwo nawiązać kontakt z dziećmi niepełnosprawnymi i że będą żywiołowo i z wielkim zainteresowaniem oglądać przedstawienie.

Jak widać warto wyjść poza szablony akademickie okolicznościowe. Okazało się, że jest to atrakcyjna forma pracy, dająca satysfakcję członkom sekcji kulturalno - oświatowej, a dzieciom dostarczająca dużo radości. Młodzież chętnie współpracuje z wychowawcą, jeżeli proponuje jej się coś nowego.

Będziemy kontynuować nasze wyjścia do przedszkoli i szkół.

13: METODA PROJEKTU - Edukacja zintegrowana kl. III

Autor: mgr Renata Ziębacz SP nr 35 w Częstochowie.

Dlaczego wybrałam pracę metodą projektu ?

W związku z reformą polskiego szkolnictwa zauważalny jest wzrost zainteresowania strategiami i metodami dydaktycznymi, ukierunkowanymi na aktywne i twórcze nauczanie- uczenie się. Jedną z metod aktywizujących, rzadziej wykorzystywaną kształceniu zintegrowanym jest metoda projektu.

Metoda projektów nie stanowi koncepcji gotowej zamkniętej, oznacza duże zadanie realizowane samodzielnie przez uczniów, lecz przygotowane i kontrolowane przez nauczyciela.

Pomysłodawcą był William Heard Kilpatrick (1871 - 1965) amerykański pedagog. Projekt - celowe działanie w środowisku społecznym, działanie zaplanowane grupy ludzi, którego celem jest dojść do określonego efektu. Projekt polega na zebraniu i uporządkowaniu informacji o pewnych zagadnieniach.

Warto stosować tę metodę między innymi dlatego, że poprzez swoją formę jest efektywnym narzędziem uczenia się. Za pośrednictwem projektu dydaktycznego można, w sposób najbardziej dojrzały urzeczywistnić cele kształcenia wielostronnego i całościowego. Proces dydaktyczny odbywa się poprzez przygotowanie i realizację projektu. Nauka tą metodą zrywa z zasadą dominacji nauczyciela. Uczniowie w dużym stopniu decydują o wyborze działań. Biorą udział zarówno w wykonywaniu pracy , jak i w jej wcześniejszym zaplanowaniu. Realizacja projektu wymaga wiedzy z różnych dziedzin nauki oraz działań praktycznych. Wpływa na całościowy rozwój ucznia. Osiąga cele dydaktyczne - interdyscyplinarne (jako opozycja do systematycznego układu treści nauczania) oraz cele wychowawcze. Metoda projektu zrywa bowiem z tradycyjnym układem treści nauczania. Zdobytą wiedzę wykorzystuje się jednocześnie w praktyce. Łączy w spójne całości treści rozbite w szkole na różne przedmioty nauczania. Integruje wiedzę szkolną i pozaszkolną. Zatarciu ulegają podziały między życiem szkolnym a pozaszkolnym. Jeden projekt może być realizowany przez dzień, tydzień, miesiąc, rok w zależności od celów i założeń. Wykonanie projektu można realizować w różnym czasie: w czasie zajęć lekcyjnych, popołudniami, w dni wolne od nauki, nawet w czasie ferii czy wakacji. Uczestnicy mają możliwość oceniania swojego działania. Formą organizacyjną jest często praca grupowa. Niepowodzenia grupowe są mniej przykre niż indywidualne. W pracy zespołowej każdy uczeń może wykonywać to co lubi, w czym jest dobry. Metoda projektu uwzględnia bowiem indywidualne potrzeby, zainteresowania i uzdolnienia. Dziecko uczy się współpracować, a nie rywalizować.

Planowe działanie ujęte w formę projektu jest jedną z współczesnych metod pracy. Myślę, że nauka w szkole tym sposobem przygotowuje do dobrej pracy w życiu dorosłym.

Wybór tematu projektu.

Kierując się wiedzą o zespole klasowym (wiek ucznia, stan wyjściowy wiedzy, umiejętności, doświadczenie w pracy grupowej i indywidualnej, zainteresowania), decyduję się na wybór tematu oraz sposobu ich realizacji.

Etapy pracy metodą projektów :

- rozpoczęcie projektu (selekcja, wybór tematów)
- realizacja projektu (uczniowie samodzielnie wykonują zadanie)
- prezentacja projektu (przedstawienie wykonanego projektu)

Zadania dla nauczyciela :

- wybór zagadnienia (działu nauczania)
- zaplanowanie sposobu realizacji projektu (cała klasa, grupy, praca indywidualna)
- wytypowanie tematów projektu
- opracowanie instrukcji dla uczestników projektu
- przygotowanie kryteriów oceny projektu
- ocena projektu

Instrukcja projektu :

Najczęściej w instrukcji zamieszczamy :

- temat projektu i jego cele
- czas realizacji
- zadania, jakie mają wykonać uczniowie
- sposób pracy (indywidualnie, w grupie, cała klasa)
- literaturę i źródła do wykorzystania przy wykonaniu projektu
- etapy realizacji (terminy konsultacji, ocenianie etapowe)
- terminy oraz sposoby prezentacji projektu.

Kryteria oceny projektu :

Oceniamy wygląd pracy, treść każdego podejmowanego zadania.

Przy ocenianiu prezentacji możemy uwzględnić następujące kryteria:

- zainteresowanie słuchaczy
- swobodne posługiwanie się materiałami
- spełnienie wymagań instrukcji

SCENARIUSZ PROJEKTU "HISTORIA REGIONALNA" - Edukacja zintegrowana kl. III

Cele projektu:

- poznanie historii swojego miasta
- rozszerzenie wiedzy o regionie

I. Zainicjowanie projektu

Burza mózgów na temat " W jaki sposób możemy zaświadczyć, że znamy swój region?" (akademia o tematyce regionalnej, zebranie wiadomości o historii regionu, konkurs wiedzy o regionie, wystawa prac, wykonanie albumu o swoim mieście, wycieczka po mieście i okolicy (Jura Krakowsko- Częstochowska) .

II. Analiza propozycji projektów.

1. Ustalenie spraw formalnych.
(Uczestnicy proponują rozważenie każdej inicjatywy, z podaniem wszelkich "za i przeciw", każdy ma prawo zabrać głos).
2. Podsumowanie dyskusji. Głosowanie, która z inicjatyw uzyska największą ilość głosów, ta zostaje wybrana do realizacji.
Wybrano temat projektu: „ Historia regionalna ”.

III. Opracowanie planu projektu.

1. Co jest do wykonania?
2. Co może przeszkadzać w osiągnięciu celu? (np. pogoda)
3. Jakie środki, materiały, narzędzia będą potrzebne? (książki o regionie, encyklopedie, zdjęcia, wywiady, wycieczki)
4. Ile czasu przeznaczamy na realizację projektu? (rok szkolny)
5. Jaką postać przybierze ostatecznie projekt? (wystawa prac, album o swoim mieście, wystawa zdjęć).
6. Na czyją pomoc można będzie liczyć? (rodzice, nauczyciel, szkolne koło PTTK).
7. Jakie nadzieje i oczekiwania łączą z projektem poszczególni uczestnicy? (np. poznamy najpiękniejsze zabytki w naszym mieście, poznamy ciekawych ludzi, z którymi porozmawiamy o historii naszego regionu, zwiedzimy muzea w naszym mieście, udział w wycieczkach po okolicy, spędzimy miło czas w gronie przyjaciół, nauczymy się wyszukiwać informacje z różnych źródeł wiedzy, nauczymy się współpracy i życia w grupie rówieśniczej).

Przydział zadań

- a. Przydział zadań do przygotowania projektu.
W projekcie bierze udział cała klasa. Niektóre zadania jednak są realizowane w grupach. Uczestnicy zgłaszają się do wykonania poszczególnych zadań, powstają grupy o różnej ilości członków.
Grupa 1.- Zorganizowanie spotkania z opiekunem szkolnego koła SKKT w celu praktycznego poznania historii regionu i osobliwości przyrody podczas rajdu w okolicie Częstochowy: Olsztyn - Sokole Góry.
Grupa 2. - Zgromadzenie materiałów do wykonania albumów.
Grupa 3. - Zgromadzenie materiałów do wykonania wystawy etnograficznej.
Grupa 4. - Poproszenie o pomoc rodziców.
- b. podział grup do realizacji projektu.

IV. Wykonanie projektu.

Uczestnicy wykonują wcześniej opracowany plan działania.

Przystanek I.

Zwiedzanie wystawy etnograficznej przedstawiającej XIX -wieczną wieś w Muzeum Częstochwskim - Ratusz.

- Poznanie codziennego życia ludzi w dawnych czasach.
- Rozbudzanie zainteresowań twórczością ludową.

Przystanek II.

Paktyczne poznanie historii regionu i osobliwości przyrody podczas rajdu w okolicie Częstochowy: Olsztyn - Sokole Góry.

Słuchanie legend związanych ze wzgórzem zamkowym w Olsztynie opowiadanych przez zaproszonego opiekuna szkolnego koła SKKT.

Przystanek III.

Zwiedzanie najpiękniejszych zabytków i osobliwości w naszym mieście.

Zwiedzanie Muzeum Górnictwa.

Przystanek IV.

Śledzenie aktualnych wydarzeń kulturalnych w naszym mieście:

- Obejrzenie goszczącej w naszym mieście wystawy "O Orle Białym"
- Uczestniczenie w comiesięcznych porankach muzycznych odbywających się naszej filharmonii.

Przystanek V.

Praktyczne poznawanie dzielnic swojego miasta w czasie akcji "Ferie w mieście - 2001" (praca w grupach, uczestnicy dobierają się w kilkuosobowe zespoły)

Przystanek VI.

Spotkanie z przewodnikiem z PTTK p. Zygmuntem Łęskim. Oglądanie przeźroczy na temat Jury Krakowsko - Częstochowskiej i słuchanie gawędy o regionie.

Przystanek VII.

Zorganizowanie wystawy zdjęć pochodzących z naszych wypraw.

Przystanek VIII.

Zaproszenie do klasy autora książki o regionie pt. "Legends i podania ziemi częstochowskiej" p. Mirosława Zwolińskiego.

- Poznanie legend, baśni i tradycji lokalnych.

Przystanek IX.

Opracowanie kalendarium wydarzeń naszej miejscowości.

V. Zakończenie projektu. Ocena i prezentacja.

Prezentacja wiedzy o naszym mieście i regionie.

- Wystawa prac plastycznych.
- Wykonanie albumu o naszym mieście i okolicy.
- Spotkanie podsumowujące pracę wszystkich uczestników.
Rozmowa. Dzielenie się wrażeniami.

Projekt pozwala na rozwinięcie wyobraźni, kreatywność, uczy samodzielności w zdobywaniu wiedzy, umiejętności w operowaniu informacjami, pomaga rozwinąć talenty. Jest alternatywną formą nauczania dającą satysfakcję nauczycielom i uczniom.
